

Frågor om val till Sametinget

Ds 2023:4

Regeringskansliet
Kulturdepartementet

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss

Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2023

ISBN 978-91-525-0562-5 (tryck)

ISBN 978-91-525-0563-2 (pdf)

ISSN 0284-6012

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	4
1 Författningsförslag.....	5
1.1 Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)	5
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	20
1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning	23
1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1280) om val till Sametinget	25
2 Bakgrund.....	27
3 Grupper, partier och liknande sammanslutningar	29
3.1 Inledning	29
3.2 Tidpunkter för anmälan och registrering av grupper, partier och liknande sammanslutningar.....	30
3.3 Skydd av beteckning för grupper, partier eller liknande sammanslutningar	34
3.4 Förväxlingsprövningar bör kunna överklagas	43
4 Röstning och röstmottagning	45

4.1	Inledning	45
4.2	Ordningen vid röstmottagning i vallokal.....	46
4.3	Tillhandahållande av valsedlar.....	47
4.4	Krav på antal och utbildning av röstmottagare.....	50
4.5	Tydligare reglering om hur en röst görs i ordning	53
4.6	Tidsperioden för brevröstning.....	55
4.7	Förtydligande av vilka kuvert som måste vara igenklistrade	60
5	Vallokaler, rösträkning och mandatfördelning.....	63
5.1	Inledning	63
5.2	Tillgängliga vallokaler.....	64
5.3	Gransknings- och rösträkningsförrättningen.....	65
5.4	Tydligare instruktioner för rösträkningen.....	68
5.5	Mandatfördelning	69
6	Behandling av personuppgifter	73
6.1	Inledning	73
6.2	Fler uppgifter ska få behandlas för val till Sametinget	74
6.3	Längsta tid för behandling av uppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen	76
6.4	Längsta tid för behandling av uppgifter i databasen för sametingsvalet.....	82
6.5	En myndighet med ansvar för utdrag ur sameröstlängden	86
6.6	Anpassad tidsperiod för utdrag ur sameröstlängden.....	87
6.7	Uppgifter om personer måste kunna verifieras för att tas upp i röstlängd	89
7	Ikraftträdande	95

8	Ekonomiska och andra konsekvenser	97
8.1	Förslagens övergripande konsekvenser	97
8.2	Konsekvenser för den centrala valmyndigheten	98
8.3	Konsekvenser för Sametinget och länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.....	99
8.4	Konsekvenser för Valprövningsnämnden	100
8.5	Förslagens övriga konsekvenser.....	101
9	Författningskommentar	103
9.1	Förslaget till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)	103
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar	120
9.3	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning	123
9.4	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2008:1280) om val till Sametinget	124

Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag till ändringar i sametingslagen (1992:1433), lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar, förordningen (2008:1280) om val till Sametinget och förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstningar. I promemorian föreslås ett antal åtgärder för att tydliggöra och förbättra villkoren för grupper, partier eller liknande sammanslutningar som vill delta i sametingsval. I promemorian föreslås vidare ett antal förändringar gällande hanteringen av personuppgifter vid allmänna val och sametingsval. I promemorian föreslås även flera förtydliganden av hur röstning och röstmottagning ska gå till vid sametingsval. Förslagen i promemorian rör även bestämmelser om vallokaler, rösträkning och mandatfördelning vid sametingsval.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

Härigenom föreskrivs i fråga om sametingslagen (1992:1433)

dels att rubriken närmast före 3 kap. 8 § ska utgå,

dels att 3 kap. 2, 8, 9, 14, 15, 17–20, 22–25, 27, 30, 32, 32 a och 37 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 15 § ska sättas närmast före nya 3 kap. 14 a §,

dels att det i 3 kap. ska införas elva nya paragrafer, 9 a–d, 12 a, 14 a, 14 b, 22 a, 30 a, 33 a och 35 a §§, och närmast före 9 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §¹

För valet till Sametinget utgör landet en valkrets. *Valnämnden utser valförrättare och har i övrigt de uppgifter som framgår av detta kapitel.* Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs även av den centrala valmyndigheten enligt vallagen (2005:837) och av länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

För valet till Sametinget utgör landet en valkrets. Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs av *valnämnden*, den centrala valmyndigheten enligt vallagen (2005:837) och av länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

¹ Senaste lydelse 2018:1976

8 §²

Den som har rösträtt till Sametinget är valbar till Sametinget om inte annat följer av 9 §.

Den som har rösträtt till Sametinget är valbar till Sametinget. Endast kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är valbara.

*Anmälan om deltagande i val*9 §³

Kandidater till Sametinget skall anmälas till den centrala valmyndigheten senast den 15 mars valåret. Av anmälan skall det framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Anmälan skall också innehålla namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd. Till anmälan skall det fogas en skriftlig förklaring från varje kandidat att denne har gett sitt tillstånd till anmälan.

Därutöver gäller för sådana grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget att anmälan skall ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som skall vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.

Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och

Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Endast registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater får delta i valet.

² Senaste lydelse 2018:1976

³ Senaste lydelse 2006:803

kandidater. Myndighetens beslut får inte överklagas.

Andra än kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är inte valbara.

9 a §

En anmälan om deltagande i val till Sametinget ska inför varje ordinarie val lämnas in till den centrala valmyndigheten. Anmälan ska ha kommit in senast den 15 mars valåret.

En anmälan ska innehålla

1. namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd,

2. en skriftlig förklaring från varje kandidat att denne har gett sitt tillstånd, och

3. beteckningen för den grupp, det parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör.

En beteckning enligt första stycket 3 ska bestå av eller innehålla ord. Beteckningen får innehålla en symbol.

9 b §

För grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget ska anmälan ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som ska vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.

9 c §

Den centrala valmyndigheten ska registrera en beteckning om

1. beteckningen har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen, eller

2. beteckningen inte kan antas bli förväxlad med en beteckning som

a) redan har registrerats eller anmälts för registrering för samma valtillfälle, eller

b) har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen.

9 d §

Den centrala valmyndighetens beslut enligt 9 § ska omedelbart kungöras genom att beslutet publiceras på myndighetens webbplats.

12 a §

Valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som registrerats för valet ska tillhandahållas i vallokalen under den tid som röstmottagningen pågår.

Valsedlarna ska läggas fram på en lämplig avskärmad plats i eller i anslutning till vallokalen.

14 §

Valnämnden beslutar på vilka orter röstning kan ske i vallokal.

Valnämnden beslutar på vilka orter röstning kan ske i vallokal. *Valnämnden ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering och tillgänglighet ger väljarna goda möjligheter att rösta. En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljaren inte hindras eller störs under röstningen.*

Vallokaler skall hållas öppna mellan klockan 8 och 20 valdagen. *Vallokaler ska hållas öppna mellan klockan 8 och 20 valdagen.*

Röstning i vallokal

14 a §

Röstmottagare förordnas av valnämnden. Som röstmottagare får endast den förordnas som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget. Valnämnden ansvarar för utbildning av röstmottagare.

14 b §

För varje vallokal ska det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden.

Vid röstmottagning ska minst tre av röstmottagarna vara närvarande. En av dessa ska vara ordföranden eller ordförandens ersättare.

15 §⁴

Vid röstning i vallokal *lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och tillsluter det. Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till valförrättaren. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger valförrättaren i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och tillsluter det. Valförrättaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn.*

Vid röstning i vallokal *tar väljaren en valsedel, lägger in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den och försluter det. Den väljare som vill lämna en särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald.*

Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till röstmottagaren. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger röstmottagaren i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och *klistrar igen det. Röstmottagaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn.*

Den som saknar det ytterkuvert som också är röstkort får inte rösta. En väljare som inte är känd för röstmottagaren ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Den som inte gör det får inte rösta.

17 §⁵

Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 4 och 5 §§ vallagen (2005:837).

Avbryts röstningen *skall* mottagna ytterkuvert förvaras på ett betryggande sätt.

Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 3–5 och 7 a §§ vallagen (2005:837).

Avbryts röstningen *ska* mottagna ytterkuvert förvaras på ett betryggande sätt.

⁴ Senaste lydelse 2018:1976

⁵ Senaste lydelse 2005:843

18 §⁶

Valförrättaren skall omgående sända de mottagna *förslutna* ytterkuverten till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen *skall* sändas som värdepost.

Röstmottagaren ska omgående sända de mottagna *igenklistrade* ytterkuverten till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen *ska* sändas som värdepost.

19 §⁷

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert och *tillsluter* det. I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som också är röstkort och *tillsluter* det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han eller hon gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena ska ha fyllt 18 år.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert

Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert *utan att vika den och försluter* det. *Den väljare som vill lämna särskild personröst ska på valsekeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald.* I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som också är röstkort och *klistrar igen* det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han eller hon gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas

⁶ Senaste lydelse 2004:538

⁷ Senaste lydelse 2018:1976

och *tillsluter* detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena ska ha fyllt 18 år.

Sedan

brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och *klistrar igen* detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

En väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen.

20 §

Brevröstningsförsändelse skall avges senast på valdagen.

En brev röstningsförsändelse ska vara länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte tillhanda innan förrättningen enligt 22 § påbörjas.

22 §⁸

Vid en offentlig förrättning, som *skall* påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, *skall* länsstyrelsen granska och räkna de avgivna rösterna.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder. *Härvid gäller i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:837).*

Vid en offentlig förrättning, som *ska* påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, *ska* länsstyrelsen granska och räkna de avgivna rösterna.

Länsstyrelsen ska kungöra tid och plats för förrättningen. Kungörelsen ska anslås på länsstyrelsens webbplats senast dagen före förrättningen äger rum.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas

⁸ Senaste lydelse 2005:843

Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel skall anses obefintligt.

Vid förrättning skall protokoll föras.

giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.

Vid förrättning ska protokoll föras.

22 a §

Förrättningen börjar med att den av röstmottagarna som är ordförande visar de närvarande att valurnan är tom. Därefter får granskningen och räkningen av avgivna röster börja.

23 §⁹

Granskningen inleds med att de ytterkuvert som kommit in från vallokalerna räknas. Antalet kuvert jämförs med antalet avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna. *Därefter antecknas i röstlängden vilka väljare som röstat i vallokal.*

Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, skall väljarens röster förklaras ogiltiga och ytterkuverten med väljarens röster obrutna läggas åt sidan.

Granskningen inleds med att de ytterkuvert som kommit in från vallokalerna räknas. Antalet kuvert jämförs med antalet avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna. *Uppgifterna antecknas i protokollet.*

Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, ska väljarens röst förklaras ogiltig och ytterkuvertet med väljarens röst obrutet läggas åt sidan.

24 §¹⁰

Sedan de röster som skall förklaras ogiltiga enligt 23 § andra stycket har lagts åt sidan och anteckning om ogiltighetsgrunden har gjorts i

Sedan de röster som ska förklaras ogiltiga enligt 23 § andra stycket har lagts åt sidan och anteckning om ogiltighetsgrunden har gjorts i protokollet, kontrolleras att

⁹ Senaste lydelse 2006:803

¹⁰ Senaste lydelse 2000:1214

protokollet, kontrolleras att övriga ytterkuvert är *tillslutna*.

Är ytterkuvertet *tillslutet*, bryts det och valkuvertet granskas. Därvid kontrolleras att valkuvertet är av föreskriven beskaffenhet och att väljaren har ställt i ordning endast ett valkuvert samt att valkuvertet inte är försett med obehörig märkning.

övriga ytterkuvert är *igenklistrade*.

Är ytterkuvertet *igenklistrat*, bryts det och valkuvertet granskas. Därvid kontrolleras att valkuvertet är av föreskriven beskaffenhet och att väljaren har ställt i ordning endast ett valkuvert samt att valkuvertet inte är försett med obehörig märkning.

25 §¹¹

Föreligger inte någon brist vid den granskning som *skall* göras enligt 24 § läggs valkuvertet i en valurna. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvert läggs åt sidan. Därvid *skall* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.

Föreligger inte någon brist vid den granskning som *ska* göras enligt 24 § läggs valkuvertet i en valurna *och det markeras i röstlängden att väljaren har röstat*. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvert läggs åt sidan. Därvid *ska* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltighetsförklaringen görs i protokollet.

27 §

Granskningen av brevröstningsförsändelserna inleds med att omslagskuverten räknas, varefter antalet antecknas i protokollet. Därefter kontrolleras att

1. omslagskuverten inte har blivit öppnade efter *tillslutandet*, och

2. försändelsen *inte har avgetts senare än på valdagen*.

Granskningen av brevröstningsförsändelserna inleds med att omslagskuverten räknas, varefter antalet antecknas i protokollet. Därefter kontrolleras att

1. omslagskuverten inte har blivit öppnade efter *att de klistrats igen*, och

2. försändelsen *har kommit in inom föreskriven tid*.

¹¹ Senaste lydelse 2000:1214

Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i första stycket *skall* de godkända försändelserna behandlas vidare enligt vad som föreskrivs i 28 §. I annat fall läggs försändelsen åt sidan. Antalet försändelser som har lagts åt sidan antecknas i protokollet.

Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i första stycket *ska* de godkända försändelserna behandlas vidare enligt vad som föreskrivs i 28 §. I annat fall läggs försändelsen åt sidan. Antalet försändelser som har lagts åt sidan antecknas i protokollet.

30 §¹²

Föreligger inte någon brist vid den granskning som *skall* göras enligt 29 § läggs valkuvertet i en valurna tillsammans med de godkända valkuverten från röstningen i vallokalerna. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvertet läggs åt sidan. Därvid *skall* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.

Föreligger inte någon brist vid den granskning som *ska* göras enligt 29 § läggs valkuvertet i en valurna tillsammans med de godkända valkuverten från röstningen i vallokalerna *och det markeras i röstlängden att väljaren har röstat*. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvertet läggs åt sidan. Därvid *ska* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.

30 a §

När samtliga valkuvert som ska läggas i valurnan lagts ska urnan tömmas och räkningen påbörjas. Räkningen går till på följande sätt:

1. Valkuverten räknas. Antalet valkuvert jämförs med antalet markeringar i röstlängden.

2. Valkuverten öppnas och innehållet granskas. Härvid gäller

¹² Senaste lydelse 2000:1214

i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:837). Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel ska anses obefintligt.

3. De valsedlar som godkänns sorteras och räknas efter beteckning och namnlista.

4. Personrösterna räknas.

Resultatet av rösträkningen ska anges i protokollet.

32 §¹³

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar *skall* mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,4. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått *skall* en

Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar *ska* mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått *ska* en

¹³ Senaste lydelse 2006:803

ledamot utses. När en ledamot utses *skall* reglerna i 14 kap. 9 och 10 §§ vallagen (2005:837) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal *skall* fastställas för en kandidat måste kandidaten dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget *skall* resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsen *skall* utan dröjsmål till Sametinget och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

ledamot utses. När en ledamot utses *ska* reglerna i 14 kap. 9 och 10 §§ vallagen (2005:837) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal *ska* fastställas för en kandidat måste kandidaten dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget *ska* resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsen *ska* utan dröjsmål till Sametinget och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

32 a §¹⁴

Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken ledamoten blivit vald, ska länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:837) som avser ny ordinarie ledamot i regionfullmäktige.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, ska länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för ledamot i regionfullmäktige.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen ska valsedlarna åter läggas i omslag på det sätt som föreskrivs i 31 §.

Länsstyrelsen ska utfärda bevis till ledamöter och ersättare som utsetts genom förrättningen.

¹⁴ Senaste lydelse 2019:881

33 a §

Den centrala valmyndighetens beslut om registrering enligt 9 § får överklagas hos Valprövningsnämnden. Beslutet får överklagas av den grupp, det parti eller den liknande sammanslutning som beslutet gäller. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som redan är registrerad.

Överklagandet ska ges in till Valprövningsnämnden och vara nämnden till handa senast inom en vecka från den dag det överklagade beslutet kungjordes.

35 a §

En anmälan om deltagande i val och beslut om registrering av kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar inför ordinarie val gäller även vid omval.

En skriftlig förklaring enligt 9 a § andra stycket 2 gäller även för omval i det val som anmälan avser.

37 §¹⁵

För aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden får inhämtas uppgifter om namn, personnummer, adress och medborgarskap från register hos

För aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden får uppgifter från Skatteverkets folkbokföringsregister inhämtas.

För det fall det saknas uppgifter i folkbokföringen ska ytterligare

¹⁵ Senaste lydelse 2004:538

Skatteverket avseende uppgifter i efterforskningar göras i rimlig omfattning för aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden.

Den som anmält sig till sameröstlängden och vars uppgifter inte går att verifiera genom åtgärder enligt första eller andra stycket tas inte upp i röstlängden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

dels att 2 kap. 13 § ska upphöra att gälla,

dels att 2 kap. 12, 17, 18 och 23 §§ och rubrikerna närmast före 2. kap. 12 och 23 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Gallring

2 kap.

Längsta tid för behandling

12 §

Uppgifter om en person som avses i 2 § 1 *skall gallras senast* en månad efter det att det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt *skall uppgifterna dock gallras senast* en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

Uppgifter om en person som avses i 2 § 2 *skall gallras senast* fem år efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Uppgifter om en person som avses i 2 § 1 *får inte behandlas under längre tid än* en månad efter det att det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt *får uppgifterna inte behandlas under längre tid än* en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

Uppgifter om en person som avses i 2 § 2 *får inte behandlas under längre tid än* en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Bestämmelserna i första och andra stycket hindrar inte att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

17 §¹⁶

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn och adress.

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, *födelsetid, födelseort, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring och tidpunkt för utvandring.*

18 §¹⁷

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress *samt* partibeteckning och övriga uppgifter som enligt 3 kap. 10 § sametingslagen (1992:1433) *skall* finnas på valsedlar där personen är upptagen.

Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, *födelsetid, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring, tidpunkt för utvandring, partibeteckning* och övriga uppgifter som enligt 3 kap. 10 § sametingslagen (1992:1433) *ska* finnas på valsedlar där personen är upptagen.

Gallring i databasen för Längsta tid för behandling sametingsvalet

23 §¹⁸

Uppgifter som inte längre behövs för ändamålet med behandlingen av personuppgifter i databasen skall gallras om inte något annat följer av andra stycket.

Uppgifter om en person som avses i 16 § första stycket 1 får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Uppgifter om en person som avses i 16 § första stycket 2 får inte

¹⁶ Senaste lydelse 2004:539

¹⁷ Senaste lydelse 2004:539

¹⁸ Senaste lydelse 2004:539

Den slutliga sameröstlängden behandlas längre än en månad från varje sametingsval skall efter utgången av den valperiod skrivas ut på papper och bevaras. som uppgifterna hänför sig till.

Regeringen eller den myndighet Bestämmelserna i första och som regeringen bestämmer får andra stycket hindrar inte att en föreskriva om ytterligare myndighet arkiverar och bevarar bevarande. allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

1.3 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁹

Utdrag får lämnas av

1. den centrala valmyndigheten enligt vallagen (2005:837) i samband med allmänna val och val till Europaparlamentet,
2. *den centrala* 2. *Sametinget* i samband med *valmyndigheten*, Sametinget *eller* val till Sametinget. *länsstyrelsen* i samband med val till Sametinget.

3 §²⁰

Utdrag får lämnas

1. vid allmänt val: under perioden den 1 april–1 september det år då val till riksdagen äger rum,
2. vid val till Sametinget: 2. vid val till Sametinget: under perioden den 20 oktober under perioden den 1 mars–1 maj före valåret–1 maj valåret, valåret,
3. vid val till Europaparlamentet: under perioden den 1 januari valåret–fredagen två veckor före valdagen.

Utdraget ska avse samtliga personer i ett eller flera län eller i hela landet som på grundval av förhållandena vid tidpunkten för utdraget ska antas vara röstberättigad vid något av valen. Ett utdrag som rör val till Sametinget ska avse personer

Utdraget ska avse samtliga personer i ett eller flera län eller i hela landet som på grundval av förhållandena vid tidpunkten för utdraget ska antas vara röstberättigad vid något av valen. Ett utdrag som rör val till Sametinget ska avse personer

¹⁹ Senaste lydelse 2013:754

²⁰ Senaste lydelse 2013:754

som *anmält sig för att tas upp i* som är röstberättigade enligt den
sameröstlängden. *slutliga* sameröstlängden.

Utdraget får omfatta de röstberättigades födelsetider, namn och
adresser samt uppgift om vid vilka val de har rösträtt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2024.

1.4 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2008:1280) om val till Sametinget

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (2008:1280) om val till Sametinget ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Valsedlar ska vara vita och ha det format och den utformning som framgår av bilagan till denna förordning.

Beteckningen för en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning får tryckas i annan färg än svart, om gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen begär det.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2024.

2 Bakgrund

Val till Sametinget hålls den tredje söndagen i maj vart fjärde år. De samer som är upptagna i röstlängden väljer Sametingets ledamöter i ett proportionerligt valsysteem som i stora delar motsvarar det systeem som gäller för de allmänna valen. De administrativa uppgifterna vid valet är uppdelade mellan Sametingets valnämnd, länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte och den centrala valmyndigheten.

Likheterna mellan sametingsval och allmänna val är stora. Valsystemet för sametingsval är uppbyggt på samma proportionalitetsprincip som de allmänna valen, vilket betyder att valet sker mellan konkurrerande partier som tar mandat utifrån hur många röster de får av väljarna vid varje valtillfälle. Betydande likheter finns också i hur röstmottagningen går till och hur rösträkningen genomförs. Samtidigt finns ett antal betydande skillnader. Villkoren för partiernas deltagande och vilka möjligheter som finns för väljarna att rösta regleras på ett annat sätt för sametingsval än för allmänna val.

Bestämmelser om val till Sametinget finns i sametingslagen (1992:1433), lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet vid val och folkomröstningar, förordningen (2008:1280) om val till Sametinget och förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstningar. Även om de flesta grundprinciper för genomförande av val till Sametinget är desamma som för de allmänna valen är författningsregleringen för sametingsval betydligt mindre omfattande.

Valmyndigheten har i en skrivelse till regeringen (Ku2017/02354) redovisat behov av ändringar i sametingslagen, lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar samt förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstningar. Valmyndigheten har under arbetet med valen

till Sametinget sett behov av att det görs förtydliganden i dessa författningar. De otydligheter som finns försvårar arbetet för valadministrationen och skapar osäkerhet för både röstberättigade och de partier, grupper och liknande sammanslutningar som ställer upp i valet. Utöver de behov som framförts har ytterligare förändringsbehov aktualiserats.

3 Grupper, partier och liknande sammanslutningar

3.1 Inledning

Val till sametinget regleras i 3 kap. sametingslagen (1992:1433). Av kap 3. 9 § framgår att de kandidater som önskar ställa upp i val ska anmälas till den centrala valmyndigheten senast den 15 mars valåret. Minst tre kandidater måste anmälas och det ska framgå vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. För detta krävs att en beteckning anges, dvs. någon form av gemensam benämning för gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen. I de fall en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning redan har mandat i Sametinget behövs inga ytterligare uppgifter för registrering, men för grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat krävs ett dokumenterat stöd av minst 50 personer som är upptagna i den slutliga röstlängden för det aktuella valet. Efter anmälan fattar den centrala valmyndigheten beslut om registrering av partier, grupper eller liknande sammanslutningar och kandidater. Besluten om registrering får inte överklagas.

Valmyndigheten har framfört att det är oklart om en registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar ska gälla för ett eller flera valtillfällen och när i tiden en registrering kan ske (Ku2017/02354). Myndigheten har vidare framfört att det finns ett behov av att skydda en beteckning som anmäls till val för att undvika sammanblandning av liknande beteckningar.

3.2 Tidpunkter för anmälan och registrering av grupper, partier och liknande sammanslutningar

Förslag: Det ska förtydligas i sametingslagen att det endast är registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater som får delta i valet.

En anmälan om deltagande i val och registrering av kandidater, partier, grupper eller liknande sammanslutningar ska göras inför varje ordinarie val.

En anmälan om deltagande i val och registrering av kandidater, partier, grupper och liknande sammanslutningar inför ordinarie val ska också gälla vid omval.

En skriftlig förklaring från en kandidat där denne ger sitt tillstånd till anmälan ska också gälla för omval.

Bedömning: Tidpunkt för när anmälan om deltagande i val tidigast får göras bör inte införas.

Skälen för förslagen och bedömningen

Av 3 kap. 9 § sametingslagen framgår att en anmälan av kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar ska ske senast den 15 mars valåret. Utöver tidpunkten när en anmälan senast ska lämnas in inför ett val finns ingen bestämmelse som anger en specifik tidpunkt då en anmälan tidigast kan lämnas in. Det finns heller inte uttryckligen angivet om en anmälan ska ske inför varje enskilt valtillfälle eller om en anmälan kan gälla ett eller flera valtillfällen. Valmyndigheten har framfört att det råder oklarhet när i tid en registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater får ske och pekar på att sametingslagen lämnar öppet för tolkning om en anmälan och efterföljande registrering gäller vid ett eller flera valtillfällen.

Registrering är en förutsättning för deltagande i val

Av 3 kap. 9 § fjärde stycket sametingslagen framgår att det är den centrala valmyndigheten som beslutar om registrering av grupper,

partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Det är en förutsättning för att kunna delta i val att partierna, grupperna eller liknande sammanslutningarna och kandidaterna är registrerade av den centrala valmyndigheten. För att det inte ska råda några oklarheter om att registrering är en förutsättning för deltagande i val bör det införas en bestämmelse om det i sametingslagen. Anmälan ska ske inför varje ordinarie val

En anmälan inför ett sametingsval ska innehålla uppgifter om både kandidater och om vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. För att en kandidat ska vara valbar måste kandidaten finnas upptagen i sameröstlängden. Detta framgår av 3 kap. 3 § sametingslagen. Av 3 kap. 8 § samma lag framgår att den som har rösträtt till Sametinget också är valbar om inte annat följer av 9 §. I den senare bestämmelsen framgår att det endast är kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar som är valbara. Därmed finns en koppling mellan de personer som är upptagna i sameröstlängden och möjligheten att bli invald till Sametinget. Enligt 3 kap. 5 och 6 §§ ska Sametingets valnämnd upprätta en preliminär röstlängd senast den 15 november året före valåret och en slutlig röstlängd senast den 1 mars valåret. Av detta följer att en röstlängd upprättas inför varje valtillfälle, och att valbarheten för kandidater till ett visst val avgörs utifrån den sameröstlängd som upprättats för det valet.

Av bestämmelserna i 3 kap. sametingslagen går det att utläsa att en anmälan ska ges in inför varje valtillfälle och att en registrering ska ske om villkoren för partier, grupper eller liknande sammanslutningar och kandidater är uppfyllda. Det saknas dock en uttrycklig angivelse om vilka val en anmälan ska omfatta. En anmälan inför val utgör ett av grundvillkoren för att ställa upp i val och bör vara så tydligt uttryckt att det inte råder någon tvekan om vad som gäller, varken för valmyndigheterna eller deltagarna i valet. Att i klartext ange i författning till vilka val en anmälan och en efterföljande registrering ska gälla är därför motiverat.

Anmälan till ordinarie val ska också gälla omval

Det finns ytterligare en omständighet som talar för ett förtydligande. Formuleringarna i 3 kap. 9 § sametingslagen öppnar

för möjligheten att ett anmälningsförfarande skulle kunna bli aktuellt också vid ett omval. Bestämmelserna om omval till Sametinget infördes 2004 och finns i 3 kap. 34–36 §§ i sametingslagen. I propositionen Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m. (prop. 2003/04:86) redogörs för vilka delar av valförfarandet som särskilt behövde regleras vid omval. Med hänvisning till de omvalsbestämmelser som gäller vid de allmänna valen bedömdes frågan om hur valdagen för omval ska bestämmas vara viktig att reglera. Vidare ansågs det lämpligt att samma röstlängd användes som vid det ordinarie valet. Vad som i övrigt skulle gälla vid omval föreslogs regleras genom en öppen bestämmelse om att lagens bestämmelser i tillämpliga delar ska gälla också vid omval.

Bestämmelserna i sametingslagen om vad som ska gälla vid omval anger således specifika regler för röstlängd och valdag, samtidigt som specifika regler saknas för vad som ska gälla för grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Villkoren för dem faller därför inom ramen för den öppna bestämmelsen om att tillämpliga delar för ordinarie val också ska gälla vid omval. Vad som är tillämpligt vid omval följer av hur ett val generellt går till och berör alla delar som inte är särskilt reglerade för omval. Bestämmelserna i 3 kap. 9 § sametingslagen om anmälan blir därför aktuella också för omval.

Något motiv till varför villkoren för grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater inte skulle regleras särskilt för omval till sametinget finns inte angivet i den ovan nämnda propositionen. Vid en jämförelse med allmänna val kan det konstateras att vallagen (2005:837) innehåller uttryckliga bestämmelser om vad som gäller för partier och kandidater vid omval. Av 2 kap. 9 § tredje stycket och 2 kap. 16 § tredje stycket vallagen framgår att en anmälan om att delta i ett visst val också ska gälla för omval. Det framgår även att ett parti som inte anmält deltagande i ett ordinarie val inte kan anmäla sig särskilt till omvalet.

På motsvarande sätt som vid allmänna val borde en anmälan och registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater att delta i ett ordinarie sametingsval också gälla i händelse av ett omval. Att röstlängden för det ordinarie sametingsvalet ska användas är redan fastslaget, så inga nya anmälningar till röstlängden kan göras inför ett omval. På samma sätt bör heller inga nya grupper,

partier, liknande sammanslutningar eller kandidater komma i fråga vid omval. Samma omständigheter som vid det ordinarie valet kommer då att råda vid omvalet. Det är därför rimligt att införa en reglering i sametingslagen som anger att en anmälan och registrering för ett ordinarie val också ska omfatta omval.

I en anmälan om deltagande i val ska det anges namn på minst tre kandidater och det ska fogas en skriftlig förklaring från varje kandidat om att denne har gett sitt tillstånd till anmälan. Även sådana skriftliga förklaringar till ordinarie sametingsval bör gälla vid ett omval vilket bör framgå av sametingslagen.

Inget första datum för anmälan är nödvändigt

En ytterligare fråga rörande tidpunkt är om det behöver införas ett första datum för när en anmälan tidigast kan lämnas in för deltagande i sametingsval. Endast ett sista datum för när en anmälan ska ha kommit in till den centrala valmyndigheten inför ett val finns angivet i sametingslagen. Detta innebär att en anmälan i princip kan lämnas in när som helst inför nästkommande val. En anmälan ska innehålla både den kandidatlista som ska gälla för det valet och den beteckning som kandidaterna går till val under. Av bestämmelserna i 3 kap. 8 § sametingslagen framgår att den som har rösträtt till Sametinget också är valbar, vilket innebär att kandidaterna behöver finnas upptagna i den slutliga röstlängden för det valet. Den slutliga röstlängden upprättas enligt 3 kap. 6 § sametingslagen senast den 1 mars valåret. Anmälningarna registreras därför inte förrän efter att den slutliga röstlängden har upprättats.

Även om det inte finns någon tidsangivelse som hindrar kandidater, grupper, partier eller liknande sammanslutningar att komma in med en anmälan tidigare än de tidsangivelser som anges för upprättandet av röstlängden och sista dagen för anmälan om deltagande, lämnar majoriteten in sina anmälningar runt den tidpunkt som gäller för upprättandet av den slutliga sameröstlängden. Inga uppgifter har framkommit om att en anmälan som lämnas in tidigare än tidpunkterna för upprättande av röstlängden inte kan behandlas inom ramen för nuvarande tidsbestämmelser. Vidare bör det beaktas att en specifik tidpunkt för när en anmälan tidigast får lämnas in för ett visst val skulle utgöra

ytterligare en obligatorisk faktor för kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar att förhålla sig till inför en anmälan till val och som innebär en begränsning jämfört med vad som gäller i dag. En sådan tidpunkt skulle kunna uppfattas som ett administrativt hinder om den inte tjänar ett motiverat syfte.

Vid genomförande av val är ett av grundkriterierna att skapa goda förutsättningar för kandidater och partier att kunna ställa upp i val. De villkor som sätts upp ska vara väl avvägda utifrån att valen kan genomföras rättssäkert, korrekt och under så jämlika förhållanden som möjligt. Några motiv eller särskilda händelser, såsom t.ex. klagomål på, eller problem med, den ordning som i dag lämnar öppet när en anmälan till sametingsval tidigast kan lämnas in har inte framkommit. Något behov av att införa en tidpunkt i författning för tidigast inlämnande av anmälan bedöms därför inte finnas.

Slutsats

Sammantaget föreslås att två förtydliganden införs i sametingslagen. Dels bör det framgå att en anmälan och registrering för val till Sametinget ska göras inför varje ordinarie valtillfälle, dels att en anmälan och en registrering till ett ordinarie val också omfattar omval. Genom dessa åtgärder blir villkoren för grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater tydliga och bestämmelserna enkla att förstå och tillämpa.

3.3 Skydd av beteckning för grupper, partier eller liknande sammanslutningar

Förslag: En anmälan om deltagande i val ska innehålla beteckningen för den grupp, det parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör.

En beteckning för grupper, partier eller liknande sammanslutningar ska bestå av eller innehålla ord för att bli registrerad. En beteckning får innehålla en symbol. Beteckningarna ska kunna tryckas i färg på valsedlarna om så önskas.

En beteckning ska registreras av den centrala valmyndigheten om beteckningen har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen.

En beteckning som inte har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen ska förväxlingsprövas av den centrala valmyndigheten. Beteckning ska registreras om den inte kan antas bli förväxlad med en beteckning som antingen redan har registrerats eller anmälts för registrering för samma valtillfälle eller har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen.

Skälen för förslagen

En beteckning är den gemensamma benämning som en grupp kandidater använder när de ställer upp i val. Förenklat kan man säga att en beteckning i valsammanhang är det partinamn som står tryckt på valsedeln. Vid val till Sametinget ska de kandidater som anmäler sig till valet ange vilken grupp, vilket parti eller liknande sammanslutning som de tillhör. Det görs genom att ange en beteckning i anmälan till valet. Både gruppen av kandidater och den angivna beteckningen registreras genom beslut av den centrala valmyndigheten. Efter registreringen trycks beteckningen på den valsedel eller de valsedlar där kandidaterna finns upptagna. Några bestämmelser som rör beteckningar finns inte i sametingslagen. Det betyder, till exempel, att det inte finns några hinder mot att beteckningar som liknar varandra anmäls och registreras för samma val, med följderna att dessa skulle kunna sammanblandas av väljarna vid röstning. Det betyder vidare att det inte heller finns något skydd mot att beteckningar som återkommer vid flera val anmäls och används av en annan grupp kandidater vid nästkommande val.

Valmyndigheten har påtalat att det finns behov av att införa skydd av beteckningar vid val till Sametinget. Detta dels för att det behövs ett skydd för att beteckningar inte ska kunna förväxlas med varandra, dels för att det behövs ett skydd som ger ensamrätt till beteckningen. Med ensamrätt avses här inte bara en ensamrätt vid ett enskilt valtillfälle utan en ensamrätt som kan gälla över tid.

Skyddet för beteckningar vid allmänna val

Vid allmänna val förväxlingsprövas samtliga partibeteckningar. Det betyder att beteckningarna bedöms och jämförs så att det inte finns risk att de förväxlas av väljarna vid val. Det finns två olika förfaranden för förväxlingsprövning vid allmänna val. Förväxlingsprövningen sker antingen genom en registrering av partibeteckning eller genom en anmälan om deltagande i val. Vid förväxlingsprövningen jämförs beteckningen med tidigare godkända beteckningar och beteckningar som anmälts för samma val.

Det första förfarandet för förväxlingsprövning, registrering av partibeteckning, innebär att en beteckning får ett visst skydd som gäller över tid. Ett av villkoren för att få en partibeteckning registrerad är att beteckningen förväxlingsprövas så att den inte sammanblandas med andra partibeteckningar. En registrerad partibeteckning utgör dock inte något krav för att ett parti ska kunna ställa upp i val. Registreringen utgör heller ingen anmälan om deltagande i ett visst val. Förfarandet med registrering av partibeteckning ligger utanför själva deltagandet i ett enskilt val, men registreringens varaktighet är villkorad så att skyddet och registreringen upphör om partiet inte anmäler kandidater för två ordinarie val i följd. En registrerad partibeteckning kan även avregistreras om partiet begär det. En anmälan om registrering av partibeteckning kan lämnas in när som helst, men måste ha lämnats in senast den sista februari det år som ordinarie val ska hållas för att gälla vid det valet.

Det andra förfarandet för förväxlingsprövning, anmälan om deltagande i val, gäller för partier som inte registrerat sin partibeteckning och som vill ställa upp i ett visst val. Det kan, till exempel, vara partier som formats efter att sista dag för registrering av partibeteckning inför ett visst val har passerat. En sådan anmälan ska göras senast 30 dagar före valdagen och beteckningen förväxlingsprövas innan anmälan om deltagande i valet kan registreras. Partibeteckningen är skyddad för det val som anmälan avser och behöver förväxlingsprövas vid varje enskilt val partiet anmäler sitt deltagande till, så länge partiet inte registrerar sin partibeteckning. Denna förväxlingsprövning ligger inom förfarandet för anmälan om deltagande i val och en godkänd beteckning utgör

en förutsättning för att kunna delta i valet under den beteckning som angetts i anmälan.

Båda förfarandena skapar ett förväxlingsskydd och ensamrätt vid det enskilda valet. Det är dock endast en registrering av partibeteckning som ger skydd över tid. Skyddet som ges genom registreringen kan i första hand ses som ett administrativt skydd för partibeteckningen, både genom att registreringen hindrar andra förväxlingsbara partibeteckningar att registreras och vid vissa administrativa förfaranden, såsom beställning av valsedlar och material inför ett specifikt val. Det bör noteras i sammanhanget att med skydd av och ensamrätt till en viss beteckning i valsammanhang inte är detsamma som ett varumärkesskydd. Det skydd som ges inom ramen för en registrerad partibeteckning fyller ingen funktion vid partiets övriga administrativa uppgifter eller aktiviteter.

Nuvarande bestämmelser vid sametingsval

Valet till Sametinget är uppbyggt på en modell där samtliga kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar anmäler sig och registreras inför varje ordinarie val. Inga andra kandidater, grupper, partier eller liknande sammanslutningar än de som registrerats får delta. Samma anmälnings- och registreringsförfarande gäller för dem som vill delta i ett val, oavsett om det är första gången som en grupp kandidater ställer upp eller om de har deltagit vid tidigare val.

Vid bildandet av Sametinget anfördes i propositionen Om samerna och samisk kultur m.m. (prop. 1992/93:32) att registreringen avser själva medverkandet i ett visst val och att beslutet om registrering i praktiken endast innebär ett godkännande av de valsedlar som får förekomma vid det valet. I propositionen anförts vidare att några partibildningar i egentlig mening inte finns bland samerna, men att riksorganisationer och andra intressegrupperingar i vissa fall har program som påminner om politiska partiers. Även mindre formella grupperingar skulle därför kunna formeras inför ett visst valtillfälle.

En utveckling har dock skett över tid. Redan i propositionen Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m. (prop. 2003/04:86)

uttrycktes att de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som numera ställer upp i val mer är att likna vid etablerade partier.

Sett till de val som hittills hållits till Sametinget kan det vidare konstateras att en majoritet av de beteckningar som registrerats har varit desamma över tid. Det kan därmed konstateras att utvecklingen mot mer traditionella och varaktiga partibildningar har fortsatt, åtminstone sett till de beteckningar som använts. Genom att samma beteckningar förekommer vid återkommande val kan det antas att det åtminstone i viss utsträckning är samma grupperingar eller organisationer som anmäler sitt deltagande i valen. Vid varje val till Sametinget har även ett mindre antal nya beteckningar registrerats. Även på detta sätt liknar numera val till Sametinget den partiförekomst och partibildning som finns vid allmänna val. Med anledning av att utvecklingen vid val till Sametinget har gått mot mer traditionell och varaktig partibildning finns det fog för att anta att skydd för beteckningar behövs också för dessa val.

Vilken modell av skydd för beteckningar passar för val till Sametinget?

Vem som kan rösta och ställa upp i sametingsval regleras på ett annat sätt jämfört med vad som gäller vid allmänna val. Om ett skydd ska införas för beteckningar vid sametingsval behöver det övervägas vilken typ av skydd som behövs och hur det ska utformas.

De behov som framkommit gäller skydd mot sammanblandning och ensamrätt till beteckningen över tid. Dessa skydd finns för partibeteckningar vid allmänna val, men är uppdelade i olika förfaranden. Förfarandena sker vid olika tidpunkter och ger varierande nivå av skydd. Motsvarande olikheter gällande partiernas omständigheter finns inte vid sametingsval. Vid dessa val finns endast ett anmälningsförfarande, och en sista tidpunkt för anmälan om att delta i val. Skyddet för beteckningar behöver vara anpassat till det anmälnings- och registreringsförfarande som finns för sametingsvalet.

För att avgöra vilket skydd som kan passa för val till Sametinget kan en uppdelning göras i de delar som skyddet berör; villkoren för vad som utgör en beteckning, hur förväxlingar av beteckningar kan undvikas och hur ensamrätt till en beteckning kan åstadkommas som också kan gälla över tid.

Villkor för vad som utgör en beteckning

Vid val till Sametinget kan endast föransmällda kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar ställa upp. Dessa registreras av den centrala valmyndigheten under förutsättning att villkoren för anmälan är uppfyllda. Den registrering som görs omfattar ingen bedömning av den beteckning som angetts i anmälan om att delta i ett val.

Vid allmänna val anges i 2 kap. 3 och 18 §§ vallagen vilka villkor som ska gälla för en registrering av partibeteckning, alternativt en anmälan om deltagande i val. Gemensamt för de två förfarandena är att en beteckning ska bestå av eller innehålla ord, och att beteckningen får innehålla en symbol. Genom dessa villkor skapas ett ramverk som används för att beteckningarna ska kunna jämföras och inte förväxlas med andra beteckningar. En bedömning kan sedan göras utifrån jämförelsen och ett beslut fattas om att antingen godkänna beteckningen eller avslå anmälan. Eftersom beslutet får direkt rättsverkan för om partiet kan ställa upp i ett visst val under beteckningen, finns möjlighet att överklaga beslutet till Valprövningsnämnden.

Några skillnader mellan partibeteckningar vid allmänna val och sametingsval kan inte urskiljas. De villkor som gäller allmänna val om vad som utgör en beteckning bör därför kunna användas också för val till Sametinget. Några skäl till att införa andra eller fler krav än att beteckningen ska bestå av eller innehålla ord och får innehålla en symbol finns inte. Vidare är behovet av att kunna särskilja beteckningar vid sametingsval detsamma som vid allmänna val. Det är därför motiverat att införa villkor för vad som utgör en beteckning vid val till Sametinget motsvarande dem som gäller för allmänna val.

Ett separat registreringsförfarande för förväxlingsprövning

Utifrån de förfaranden som finns för de allmänna valen skulle två olika modeller kunna användas för förväxlingsprövningen. Den ena modellen är att förväxlingsprövningen sker genom ett separat registreringsförfarande av beteckningen vid sidan av registreringen av deltagandet i valet. Den andra modellen är att en förväxlingsprövning läggs till i registreringsförfarandet för att delta i sametingsval.

Med ett separat registreringsförfarande avses här att en förväxlingsprövning av en beteckning sker vid sidan av den registrering som görs vid anmälan om deltagande i ett visst val, och att godkända beteckningar hålls i ett separat register som förändras över tid.

Det finns både för- och nackdelar med ett separat registreringsförfarande. En fördel är att det skapar en möjlighet för grupper, partier och liknande sammanslutningar att registrera och därmed skydda sin beteckning när som helst utan att samtidigt behöva anmäla deltagande i ett val. En annan fördel är att det möjliggör att en förväxlingsprövning kan göras tidigare än en anmälan om deltagande i val och därmed frigöra administrativa resurser hos myndigheten som annars behövs om förväxlingsprövningen görs i samband med anmälningsförfarandet inför ett visst valtillfälle.

En av nackdelarna med ett separat registreringsförfarande är att det behövs en relativt omfattande reglering för att förfarandet ska fungera tillfredsställande, såsom hur en registrering förhåller sig till möjligheten att delta i ett visst val. Det behöver också regleras när i tid en anmälan om registrering av beteckning senast ska lämnas in för att gälla vid nästkommande val. Ett nytt administrativt förfarande behöver introduceras. Det kan också vara en nackdel ur ett tydlighetsperspektiv att det finns två registreringsförfaranden, ett för beteckningen och ett för deltagandet i val.

Förväxlingsprövning inom ramen för registrering om deltagande i val

Den andra modellen är ett förfarande där förväxlingsprövningen görs inom ramen för det anmälnings- och registreringsförfarande som redan finns reglerat. Även denna modell har för- och nackdelar. En av fördelarna är att det även fortsättningsvis kommer att finnas endast ett anmälnings- och registreringsförfarande. En annan fördel är att förfarandet inte behöver särskilja beteckningarna från anmälan om deltagande i val, och de villkor som ställs på en beteckning kan utgöra komplement i ett förfarande som redan är reglerat och etablerat. En nackdel med modellen är att det behöver utarbetas villkor för hur förväxlingsprövningen och skyddet av beteckningen kan gälla över tid och inte bara gälla vid ett enskilt valtillfälle. Att

grupper, partier eller liknande sammanslutningar som vill skydda sin beteckning inte kan få en förväxlingsprövning gjord utanför anmälan om deltagande i val skulle kunna – men behöver inte – vara en nackdel. Vidare kommer hanteringen av en förväxlingsprövning i samband med en anmälan om deltagande i val att ta tid i anspråk för valadministrationen under en period då övriga valförberedelser är i full gång.

En förväxlingsprövning inom ramen för registrering om deltagande i val föreslås

Det skydd som en förväxlingsprövning ger kan inte bara gälla vid ett enskilda val utan skyddet måste kunna gälla även vid nästkommande val. Det ska inte vara möjligt för vem som helst att använda en beteckning registrerad för ett tidigare val i en anmälan om deltagande i ett kommande val. I föregående avsnitt redogörs för två modeller som på olika sätt tillgodoser behoven som av ett förväxlingsskydd av beteckningar som kan gälla över tid. Båda modellerna kräver att en ny administrativ hantering vid förväxlingsprövningen av beteckningen införs.

Ett separat registreringsförfarande för förväxlingsprövning är enkelt så till vida att ett helt nytt förfarande skapas enligt den modell som finns för registrering av partibeteckningar vid allmänna val. Modellen är väl beprövad och skapar det skydd som efterfrågas. Samtidigt skapas en åtskillnad mellan själva beteckningen och förfarandet att anmäla sitt deltagande i val. Till skillnad från de allmänna valen har sametingsval endast ett anmälnings- och registreringsförfarande för att delta i val och regelverket har hittills inte gjort någon åtskillnad mellan att anmäla sitt deltagande och att ange en beteckning. Utifrån detta perspektiv framstår ett separat anmälningsförfarande som relativt komplicerat och tar ett steg bort från ursprungstanken att en anmälan och registrering om att delta i val ska ske samtidigt och lika för alla.

Den modell som återstår är därmed att introducera en förväxlingsprövning inom ramen för registreringen om deltagande i val. Förväxlingsprövningen läggs då till som ett komplement till ett redan reglerat förfarande och kopplingen mellan beteckningen och anmälan om deltagande i val består. Dock behöver det införas bestämmelser som möjliggör att beteckningen kan gälla över tid.

Detta kan åstadkommas genom att införa ett villkor som anger att en beteckning ska ha varit registrerad vid något av de två närmast föregående ordinarie valen för att bli registrerad i det aktuella valet. På så sätt skapas automatiskt ett skydd för beteckningen både inför det aktuella valet och framåt i tiden. Ett sådant villkor kan dock inte vara ett absolut krav för en registrering eftersom det effektivt skulle utesluta alla nya formeringar från att delta. Det behöver därför samtidigt regleras att anmälningar för en beteckning som inte uppfyller kravet på tidigare registrering också kan registreras för det aktuella valet, men att en förväxlingsprövning av beteckningen måste göras innan en registrering om deltagande i valet kan ske. Vid en förväxlingsprövning behöver en jämförelse göras med beteckningar som redan har registrerats eller anmälts för registrering för samma valtillfälle och med beteckningar som har varit registrerade för något av de två närmast föregående valen. Nya och godkända beteckningar skyddas därmed både från sammanblandning med andra beteckningar och kan fortsätta att gälla över tid så länge en anmälan om deltagande i något av de två nästkommande valen lämnas in. De beteckningar som inte registrerats för två ordinarie val i följd tappas sitt skydd därefter och behöver vid påföljande val underställas en ny förväxlingsprövning. På detta sätt kan ett skydd skapas för beteckningar som gäller över tid, samtidigt som grundtanken uttryckt vid bildandet av Sametinget bevaras, dvs. att även mindre formella och temporära grupperingar ska tillåtas ställa upp med sina kandidater.

Beteckningarna ska kunna tryckas i färg

Vid de allmänna valen kan de partier som så önskar begära att partibeteckningen trycks i färg på valsedlarna. Detta regleras i 5 § valförordningen (2005:874). Syftet med regleringen är att möjliggöra ökade visuella skillnader mellan olika partibeteckningar. Genom färgtryck kan väljarnas möjligheter att skilja mellan olika partibeteckningar öka. Att trycka en partibeteckning i färg är dock inget krav, utan en möjlighet som varje parti själv kan välja att nyttja.

Förslaget att beteckningar vid sametingsval också får innehålla en symbol gör att frågan om färgtryck aktualiseras också för det valet. Behoven av särskiljning mellan beteckningar för sametingsval och

allmänna val bedöms vara desamma, och motsvarande förordningsreglering föreslås därför för val till Sametinget. Liksom för de allmänna valen föreslås att det vid sametingsval ska vara varje grupp, parti eller liknande sammanslutning som får bestämma om de vill nyttja möjligheten till färgtryck eller inte.

3.4 Förväxlingsprövningar bör kunna överklagas

Förslag: Ett beslut om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater ska omedelbart kungöras på den centrala valmyndighetens webbplats.

Valmyndighetens beslut om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater ska kunna överklagas hos Valprövningsnämnden. Beslutet får överklagas av den grupp, det parti eller den liknande sammanslutning som beslutet gäller. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som redan är registrerad.

Överklaganden ska ha kommit in till Valprövningsnämnden inom en vecka från den dag då beslutet om registrering kungjordes.

Skälen för förslagen: Eftersom en förväxlingsprövning av en beteckning får rättsverkningar för partiernas, gruppernas eller de liknande sammanslutningarnas möjligheter att kunna ställa upp i ett visst val bör förväxlingsprövningen av en beteckning kunna bli föremål för överprövning. De som berörs av förväxlingsprövningen bör därför ha möjlighet att överklaga, dvs. både den grupp, det parti eller liknande sammanslutning som beslutet gäller, liksom grupper, partier eller liknande sammanslutningar som redan är registrerade och som anser att en godkänd beteckning är förväxlingsbar med den egna.

Enligt förslaget ska förväxlingsprövning ingå som ett led i valmyndighetens process med att registrera anmälan om deltagande i val. Förväxlingsprövningen är därmed inte en från anmälningsförfarandet separerad process som kommer utmynna i ett särskilt beslut. Valmyndighetens beslut kommer, liksom i dag, att utgöras av ett beslut om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. Av 3 kap. 9 § tredje

stycket sametingslagen framgår att sådana beslut inte får överklagas. För att en förväxlingsprövning ska kunna bli föremål för överprövning bör därför förbudet mot att överklaga beslut om registrering upphävas. Följden blir att även beslut utan förväxlingsprövning kommer att kunna överklagas. Anledning att överklaga sådana beslut bör i praktiken dock vara mer begränsad än för beslut med förväxlingsprövning och följden får anses vara en rimlig konsekvens av att beslut med förväxlingsprövning behöver kunna överprövas.

Överklagande bör, liksom för övriga överklaganden enligt 3 kap. sametingslagen, lämpligen ske till Valprövningsnämnden. Nämnden handlägger och beslutar bland annat om överklaganden av förväxlingsprövning av partibeteckningar även vid allmänna val.

En direkt konsekvens av att införa ett skydd för beteckningar vid val till Sametinget är att de administrativa arbetsmoment som tillkommer genom att nya beteckningar ska prövas kommer att ske i nära anslutning till tryckningen av valsedlar. Dessa skickas ut samlat för alla deltagande grupper, partier och liknande sammanslutningar tillsammans med röstkortsförsändelsen till de röstberättigade. Det är således viktigt att ärenden som rör beteckningar kan avgöras snabbt så att det finns tid att trycka valsedlar för beteckningar som överprövats. Beslut om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater bör omedelbart kungöras på den centrala valmyndighetens webbplats för att möjliggöra att beslutet kan överklagas. Tiden inom vilken ett överklagande ska ha kommit in till Valprövningsnämnden bör vara relativt kort, en vecka från den dag då beslutet om registrering kungjorts. Tidsperioden är densamma som vid förväxlingsprövning vid anmälan om deltagande vid allmänna val.

4 Röstning och röstmottagning

4.1 Inledning

Bestämmelser om röstning och röstmottagning vid val till Sametinget återfinns i 3 kap. 13–21 §§ sametingslagen (1992:1433). Där regleras att röstning kan ske antingen genom att rösta i vallokal på valdagen eller genom att skicka in rösten som brevöversändelse. Det är vidare reglerat hur röstmottagningen ska gå till, och hänvisning görs till bestämmelser i vallagen (2005:837) gällande röstning bakom valskärm, biträde vid röstning, ordning i vallokalen och att väljare som köar för att rösta vid röstmottagningens avslutning ska få avge sina röster. Sametingslagens reglering av röstning och röstmottagning är sparsam i jämförelse med vad som gäller vid allmänna val.

I viss utsträckning speglar bestämmelsernas omfattning det faktum att röstningen vid sametingsval går till på ett annat sätt än vid allmänna val. Samtidigt är grundprinciperna för hur sametingsval ska gå till desamma som vid allmänna val i bemärkelsen att valen ska vara fria, hemliga och säkra. Väljarna ska, till exempel, kunna göra i ordning sina röster avskilt utan påverkan och mottagna röster ska hanteras säkert och transparent. Detta förutsätter att det i tillräcklig omfattning finns reglerat hur röstning och röstmottagning ska gå till.

Valmyndigheten har framfört behov av en anpassning av sametingslagen rörande bestämmelser om ordning, valsedlar och röstmottagare motsvarande det som gäller vid allmänna val (Ku2017/02354). I övrigt har Valmyndigheten framfört behov av förtydliganden av bestämmelserna om brevöstning, både vad gäller tidsperioden och vilka kriterier som ligger till grund för bedömningen om en brevöst är avgiven i tid. Valmyndigheten pekar även på att sametingslagen innehåller andra begrepp för när ett

kuvert ska vara tillslutet, dvs. vara igenklistrat, än de som anges i vallagen och att begreppens innehåll skiljer sig åt i förhållande till vad som är praxis vid allmänna val. Ett tydliggörande önskas i sametingslagen när ett kuvert måste vara igenklistrat för att bli godkänt.

4.2 Ordningen vid röstmottagning i vallokal

Förslag: Förbud mot propaganda ska gälla vid sametingsvalen.

Skälen för förslaget: I 3 kap. 17 § sametingslagen finns en hänvisning till 8 kap. 4 § vallagen. Där framgår att röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället och att den som befinner sig i lokalen eller i ett utrymme intill lokalen måste rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Om oordning uppstår som inte kan avstyras får röstmottagningen avbrytas.

Dessa bestämmelser ger röstmottagarna två specifika verktyg. Dels kan de ge anvisningar som måste följas, dels kan de avbryta röstmottagningen om oordning uppstår som kan äventyra röstmottagningen. Bestämmelserna reglerar ansvaret för ordningen i vid bemärkelse, dvs. inte bara avstyran det av den oordning som kan uppkomma genom personers agerande utan även upprätthållandet av den ordning som behövs i lokalen så att väljarna kan göra i ordning sina röster tryggt och i ordnade former. Att hålla ordning bakom valskärmarna och bland valsedlarna ingår i detta ansvar och omfattas av bestämmelserna.

Det saknas dock bestämmelser i sametingslagen om propaganda. Det förbud mot propaganda som finns i 8 kap. 3 § vallagen kan sägas utgöra ett komplement till den generella ordningsparagraf som 8 kap. 4 § vallagen utgör, och ger röstmottagarna ytterligare ett verktyg i att säkerställa ordningen i den bemärkelsen att väljarna inte ska kunna utsättas för propaganda eller annat som syftar till att påverka dem vid valet. Att väljarna ska kunna göra i ordning sina röster utan påverkan utgör ett fundament för det fria valet och behöver värnas även vid sametingsval. En hänvisning till 8 kap. 3 § vallagen om förbud mot propaganda föreslås därför införas i

sametingslagen för att ytterligare stärka röstmottagarnas möjlighet att upprätthålla ordning vid röstmottagningen.

4.3 Tillhandahållande av valsedlar

Förslag: Valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som registrerats för valet ska tillhandahållas under röstmottagning i vallokal under den tid som röstmottagningen pågår.

Valsedlarna ska läggas fram på en lämplig avskärmad plats i eller i anslutning till vallokalen.

Bedömning: Den centrala valmyndigheten bör bedöma hur tillhandahållandet av valsedlar för brevröstning ska ske.

Skälen för förslagen och bedömningen

Enligt 3 kap. 10 § sametingslagen utfärdar den centrala valmyndigheten valsedlar. Av 3 kap. 12 § samma lag framgår det att varje grupp, parti eller sammanslutning ska tilldelas valsedlar till det antal som bestäms av den centrala valmyndigheten, lika för alla. Samtliga grupper, partier eller sammanslutningar har således rätt till gratis valsedlar upp till ett visst antal i syfte att de ska kunna dela ut eller skicka ut valsedlarna till de röstberättigade. De behöver dock inte, som vid allmänna val, själva lägga ut valsedlar på röstmottagningsställen.

I den centrala valmyndighetens generella ansvar för att utfärda valsedlar för sametingsval ingår att distribuera valsedlarna till de instanser som behöver dem, dvs. till grupper, partier eller sammanslutningar och till vallokalerna. Samtidigt är det Sametingets valnämnd som genom sina röstmottagare ansvarar för röstmottagningen, och är den instans som möter väljarna i vallokalen. Det är således valnämnden som tar emot valsedlarna och tillhandahåller dem under tiden som röstmottagningen pågår.

Tillhandahållandet av valsedlar vid röstmottagning i sametingsval är inte författningsreglerat. I propositionen Om samerna och samisk kultur m.m., (prop. 1992/93:32) anføres att valsedlar lämpligen kan skickas till de röstberättigade i samband med utskicket av röstkortet.

Valsedlar i vallokalen

Enligt 3 kap. 15 § sametingslagen ska väljaren vid röstning i vallokal lägga in sin valsedel i ett valkuvert. Var väljaren får tag på denna valsedel finns däremot inte reglerat. I praktiken kan väljare som röstar i vallokal få tillgång till valsedlar på två sätt. Antingen kan denne ta med sig de valsedlar som skickats till väljaren tillsammans med röstkortet och brevröstningsmaterialet, eller använda de valsedlar som finns i vallokalen. Valnämnden tillhandahåller samtliga gällande valsedlar i vallokalen, trots att det saknas uttrycklig reglering för den ordningen. Detta kan möjligen tala för att en reglering av tillhandahållandet av valsedlar inte är nödvändig. Det skulle även kunna hävdas att väljarna redan har tillgång till samtliga valsedlar genom röstkorts- och brevröstningsförsändelsen.

Tillgången till valsedlar vid val utgör dock en grundförutsättning för att röstning ska kunna genomföras. Detta talar för en författningsreglering. Att utsträcka valnämndens ansvar vid röstmottagning i vallokal till att också omfatta tillhandahållandet av valsedlar ter sig naturligt eftersom det redan fungerar så i praktiken. En författningsreglering blir därmed en formalisering av en redan utarbetad praxis. Samtidigt skapas en tydlighet gällande valsedlar i vallokal och risken för missuppfattningar minskar. Röstmottagarnas ansvar för valsedlarna stärks, samtidigt som väljarna i lokalen kan vara säkra på att alla och endast valsedlar som gäller för valet finns tillgängliga för dem. Det bör därför framgå av lagen att valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som registrerats för valet ska tillhandahållas under röstmottagning i vallokal under den tid som röstmottagningen pågår.

Valsedlarna ska läggas ut på en lämplig avskärmad plats

Förutsättningarna för hur valsedlar ska tillhandahållas väljarna i röstningslokaler vid de allmänna valen förändrades 2019 för att förstärka skyddet för valhemligheten. Förändringen infördes i 8 kap. 2 § vallagen och innebär att det ska anordnas en lämplig avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut. För val till Sametinget saknas motsvarande reglering.

Sametingsval omgärdas av samma grundprinciper som de allmänna valen. Att valen ska vara fria, direkta och hemliga utgör

grundläggande förutsättningar för att skapa legitimitet för valsystemet och förtroende för att resultatet korrekt återspeglar väljarnas röster. Det är därför viktigt att se till att genomförandet av sametingsval kan erbjuda motsvarande skydd för valhemligheten som vid de allmänna valen. En bestämmelse bör därför införas i sametingslagen om att valsedlarna i vallokalen ska placeras på en avskärmad plats så att väljarna utan insyn kan ta den valsedel de önskar innan röstningen sker bakom valskärmen.

Tillgången till valsedlar för brevröstning

Vid sametingsval kan väljarna rösta på två sätt, antingen genom röstning i vallokal eller genom att skicka in sin röst med postförsändelse (brevröstning). För att kunna brevrösta behövs särskilt material, som skickas till väljarna av den centrala valmyndigheten tillsammans med röstkortet. Enligt 3 kap. 7 § sametingslagen ska den som är upptagen i sameröstlängden få ett röstkort i form av ett ytterkuvert, ett valkuvert och ett omslagskuvert. Hur valsedlarna ska komma väljarna till handa för brevröstning är inte reglerat. I propositionen Om samerna och samisk kultur m.m., (prop. 1992/93:32, s. 57) framgår att röstlängden bör få användas av ansvarig myndighet till att sända ut valsedlar och information om valet, och att sådana utskick borde kunna ske samtidigt som röstkortet skickas ut. I praktiken är det också så det går till. Valmyndigheten skickar ut samtliga gällande valsedlar för valet tillsammans med röstkortsförsändelsen.

En sådan ordning skulle kunna författningsregleras om det finns skäl att formalisera den praxis som redan råder. En förutsättning för en författningsreglering är dock att ordningen är praktiskt genomförbar över tid. Den praxis som finns i dag bygger på att antalet valsedlar som gäller för valet är hanterbart och ryms i röstkortsförsändelsen. Att överlåta till den centrala valmyndigheten att bedöma hur tillhandahållandet av valsedlar för brevröstning bäst kan ske är därför en rimligare ordning och innefattar både möjligheten att göra som i dag och att hitta andra lösningar. Någon författningsreglering i den delen föreslås därför inte.

4.4 Krav på antal och utbildning av röstmottagare

Förslag: Begreppet valförrättare ska ersättas av röstmottagare i sametingslagen för att harmonisera med språkanvändningen i vallagen.

Valnämnden ska utse minst fyra röstmottagare för varje vallokal, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Minst tre röstmottagare ska vara närvarande under röstmottagningen. En av dessa ska vara ordföranden eller ordförandens ersättare.

Som röstmottagare får endast den som fått sådan utbildning som behövs för uppdraget utses. Valnämnd ska ansvara för utbildningen av röstmottagare.

Skälen för förslagen

Röstning i val till Sametingen kan antingen ske genom brevröstning eller röstning i vallokal. Röstmottagningen i vallokal sköts enligt 3 kap. 2 § sametingslagen av valförrättare som utses av valnämnden. Valförrättarnas uppgifter regleras i 3 kap. 15–18 §§ sametingslagen. Där framgår vilka kontroller och moment som valförrättarna ska genomföra under och efter röstmottagningen. Hur många valförrättarna ska vara, och vilka formella krav som ställs på dem är inte reglerat.

Valmyndigheten har framfört att sametingslagen bör ses över med anledning av ett antal författningsändringar som skett för de allmänna valen. Dessa författningsändringar rör bland annat att krav införts på minsta antalet röstmottagare och att alla röstmottagare måste ha genomgått utbildning för uppdraget. Valmyndigheten anser att motsvarande krav bör ställas för val till Sametingen.

Valförrättare bör ersättas med begreppet röstmottagare

Vid sametingsval har benämningen valförrättare använts för den person som arbetar med röstmottagning. Denna benämning användes tidigare för de allmänna valen, men har sedan 2005 års vallag ersatts av ordet röstmottagare.

Begreppet röstmottagare har redan införts på ett ställe i sametingslagen genom en ändring 2018 av 3 kap. 15 § andra stycket. På andra ställen i sametingslagen finns den ursprungliga benämningen valförrättare emellertid kvar. För att undvika skillnader i tolkning mellan benämningarna, och skapa en harmonisering i språkanvändningen mellan vallagen och sametingslagen bör begreppet valförrättare ersättas med ordet röstmottagare i sametingslagen.

Antalet röstmottagare i vallokal bör regleras

För de allmänna valen är antalet röstmottagare reglerat i vallagen. Enligt 3 kap. 6 § vallagen ska det på varje röstmottagningsställe finnas så många röstmottagare som behövs för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Enligt samma paragraf ska minst tre röstmottagare vara närvarande för röstning i vallokal, och minst två röstmottagare vid förtidsröstning. Det framgår samtidigt av 3 kap. 4 § vallagen att det för varje valdistrikt ska utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Reglerna har tillkommit för att säkerställa att det alltid finns flera röstmottagare på plats samtidigt under hela röstmottagningen så att röstmottagningen kan genomföras säkert och under ordnade former. Ingen röstmottagare ska ensam behöva ansvara för både mottagna röster och att hålla ordning på valsedlar och övrigt material. Mottagna röster får aldrig lämnas utan tillsyn.

För val till Sametinget är antalet röstmottagare i vallokal inte reglerat. I praktiken finns dock redan utarbetade riktlinjer och instruktioner i en handledning om antalet röstmottagare i vallokal. Där framgår att antalet röstmottagare motsvarar det antal som gäller för vallokal vid allmänna val.

Röstmottagning vid val ska genomföras säkert och i god ordning. Att reglera grundläggande funktioner för genomförandet av röstmottagningen är av stor vikt för tilliten till och förtroendet för valsystemet. Vissa enskilda och grundläggande moment vid röstmottagningen är redan reglerade för val till Sametinget, såsom granskning av en mottagen röst och säkerställandet av väljarens identitet. Att dessa moment finns reglerade utgör

grundförutsättningar för att röstningen genomförs korrekt och säkert.

Motsvarande vikt bör läggas vid den övergripande organiseringen, där antalet röstmottagare är en betydelsefull komponent för att säkerställa att röstmottagningen har tillräckligt goda förutsättningar att genomföras säkert, korrekt och med god ordning. Även möjligheten till transparens och kontroll ökar genom att processer tydliggörs och kan granskas utifrån gällande regelverk. En reglering av antalet röstmottagare i vallokal bör därför införas för val till Sametinget som motsvarar det som gäller för allmänna val.

Röstmottagare behöver genomgå utbildning

Att arbeta som röstmottagare är ett uppdrag som utförs sällan och i samband med att ett val ska genomföras. En röstmottagares uppgift är att förbereda inför, genomföra och slutföra mottagningen av väljarnas röster i det val som avses. Att genomföra röstmottagning är ett omfattande administrativt förfarande och det är röstmottagarnas ansvar att röstmottagningen fungerar väl enligt gällande regelverk. För den som inte har tidigare erfarenhet är instruktioner om vad som ska göras och varför det ska göras en nödvändighet. Även för den som har tidigare erfarenhet är instruktioner nödvändiga eftersom det går flera år innan uppdraget upprepas. Det regelverk som styr förfarandet förändras dessutom oftast i någon del mellan varje val.

Vid allmänna val får endast den som fått utbildning för uppdraget förordnas till röstmottagare. Detta framgår av 3 kap. 5 § vallagen. Utbildningskravet i vallagen är relativt nytt och infördes som en garanti för att alla röstmottagare ska ha tillräckliga kunskaper för att röstmottagningen ska ske under korrekta former. Genom att införa ett krav på utbildning öppnades även en möjlighet för den rekryterande instansen att kvalitetssäkra kunskapsnivån och därigenom förordna lämpliga personer för uppdraget. I propositionen Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet (prop. 2013/14:124) som föranledde förändringen, framhölls särskilt att en förutsättning för ett korrekt genomförande av allmänna val och därmed för väljarnas förtroende för

valförfarandet är att röstmottagarna är väl insatta i de bestämmelser som gäller för val.

Vid sametingsval finns inga författningskrav på utbildning för röstmottagarna. Det betyder emellertid inte att utbildning saknas för röstmottagarna. Genom valnämndens försorg utbildas inför varje val både ordföranden och vice ordföranden och det finns en handledning gemensamt framtagen av valnämnden och Valmyndigheten som ger anvisningar om hur röstmottagningen ska gå till. Enligt utbildningsmaterialet har ordföranden ansvar för att utbilda övriga röstmottagare.

På samma sätt som vid allmänna val genomförs sametingsval med flera års mellanrum. Röstmottagningen sker i vallokal och endast under en dag, valdagen. Dessa förhållanden gör att det är viktigt att säkerställa att röstmottagarna är väl insatta i vilka bestämmelser som gäller. Dels behöver det finnas kunskap om valet ur ett generellt perspektiv, dels behöver det finnas särskild och aktuell kunskap om hur röstmottagningen ska gå till. Dessa omständigheter talar för att ett krav på utbildning bör införas också för val till Sametinget. Även om utbildning kan genomföras på eget initiativ och utan reglering, ger ett krav inskrivet i författning stora fördelar. Det underlättar inför rekryteringen av lämpliga röstmottagare och skapar en trygghet i att alla som arbetar med att ta emot väljarnas röster har relevant utbildning för ändamålet. Eftersom valnämnden ansvarar för rekrytering av röstmottagare, liksom för röstmottagningens genomförande, föreslås valnämnden bli ansvarig instans för att tillhandahålla och genomföra utbildningen.

4.5 Tydligare reglering om hur en röst görs i ordning

Förslag: Den väljare som vill lämna en särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald.

En valsedel får inte vikas när den stoppas in i valkuvertet.

Skälen för förslagen: För de allmänna valen finns det i 7 kap. 2 och 3 §§ vallagen beskrivet hur väljarna gör i ordning sin röst. Här beskrivs själva grundprocessen, dvs att väljaren tar en valsedel, går bakom en skärm, lägger in valsedeln utan att vika den i ett valkuvert

och försluter kuvertet. Det finns även en instruktion om hur de väljare som önskar personrösta ska göra för att markera en personröst på valsedeln.

I 3 kap. 15 § sametingslagen finns övergripande instruktioner om vad väljaren ska göra för att rösta. Där framgår att väljaren själv ska lägga sin valsedel i ett valkuvert och tillsluta kuvertet. Av 3 kap. 17 § sametingslagen framgår genom en hänvisning till 7 kap. 3 § vallagen att väljaren ska göra i ordning sin röst bakom en valskärm. Några ytterligare instruktioner om hur en röst görs i ordning finns inte. Av 3 kap. 10 § sametingslagen framgår av andra stycket att valsedlar ska vara utformade så att väljarna kan lämna en särskild personröst. Genom denna bestämmelse tydliggörs det att väljarna ska ges en möjlighet att personrösta. Däremot saknas anvisningar i sametingslagen om hur väljarna ska göra för att avge en personröst. Det finns heller ingen uppgift om att valsedeln som läggs i valkuvertet inte får vikas. Att valsedeln inte får vikas beror på att det då skulle se ut som om det ligger fler än en valsedel i valkuvertet. För allmänna val finns därför en instruktion i vallagen om att valsedeln inte får vikas. Både instruktioner om personröstning och att valsedeln inte får vikas utgör väsentliga upplysningar för hur väljarna ska rösta på ett korrekt sätt och få sitt valkuvert godkänt vid granskning.

Att det finns instruktioner om hur en röst ska göras i ordning för att vara korrekt och samtidigt spegla väljarens intention utgör en grundförutsättning för alla valförfaranden. Det ska vara tydligt vad väljaren behöver göra för att rösten ska bli godkänd och räknas. Utan en sådan tydlighet finns risk att väljarens intention inte fullt ut framgår av den inlämnade rösten och att väljarnas opinion därmed inte får fullt genomslag i valresultatet. Det är därför av yttersta vikt att reglera alla steg som ett iordningsställande av rösten innebär. Eftersom röstningsförfarandet för val till Sametinget går till på samma sätt som vid de allmänna valen finns goda skäl att införa motsvarande reglering för sametingsval som vid de allmänna valen. Därför föreslås att det läggs till i sametingslagen dels hur en personröst görs i ordning, dels att valsedeln inte får vikas när den läggs in i valkuvertet.

4.6 Tidsperioden för brevröstning

Förslag: En brevröstningsförsändelse ska ha kommit in till länsstyrelsen innan en förrättning påbörjas.

Bedömning: Det bör inte i sametingslagen införas en bestämmelse om när brevröstning tidigast får ske.

Skälen för förslagen och bedömningen

Valmyndigheten har i sin framställning påtalat att det saknas tydliga kriterier i sametingslagen för att bedöma om en brevröst är avgiven inom föreskriven tid och att det inte finns någon reglering om när en brevröst tidigast får avges.

Vid val till Sametinget kan väljarna antingen rösta i vallokal på valdagen eller brevrösta. Att brevrösta innebär att väljaren skickar in rösten med vanlig postbefordran till länsstyrelsen, där rösten räknas. Brevröstningen regleras genom bestämmelser i 3 kap. 19–21 §§ sametingslagen. Av bestämmelserna framgår hur en brevröst görs i ordning, när den senast får avges, att inkomna brevröster ska protokollföras och att de inkomna rösterna ska förvaras på ett betryggande sätt. Det framgår vidare av 3 kap. 26 och 27 §§ sametingslagen, bland annat, att alla brevröster som kommit in till länsstyrelsen innan förrättningen för sammanräkningen har börjat ska granskas och att brevröster som kommit in efter förrättningens början ska läggas åt sidan utan vidare åtgärd. Det framgår vidare att en kontroll ska göras av att brevrösterna inte har avgetts senare än på valdagen. Den möjlighet som erbjuds för att kontrollera om brevrösten är avgiven i tid är någon form av stämpel som visar ett datum som senast får vara valdagen för det aktuella valet. Om brevrösten avgivits på valdagen, som alltid är en söndag, men fått en post- eller annan datumstämpel för påföljande dag eller dagar kommer den att underkännas eftersom stämpeln visar ett senare datum än valdagens.

Av 3 kap. 7 § sametingslagen framgår att röstkort och de kuvert som behövs för röstning ska skickas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen. Innan försändelsen nått de röstberättigade kan en brevröst inte göras i ordning. Sametingslagen anger dock inte en

exakt tid för när en brevröst tidigast får avges. En sådan bestämmelse finns i vallagen för brevröstning i de allmänna valen.

De röster som avgivits i tid måste komma med i rösträkningen

Att brevrösta innebär att väljaren gör i ordning sin röst, får processen bevittnad och skickar rösten med posten. Att skicka sin röst som postförsändelse har både för- och nackdelar. Den största fördelen är att det är enkelt för väljarna att rösta genom brevröstning. Väljarna kan rösta där de befinner sig och behöver inte ta sig till en röstningslokal. En nackdel är att rösten skickas med ordinarie postgång och att det därmed finns omständigheter som inte kan förutses, t.ex. när postlådan töms och hur snabbt en försändelse levereras till sin slutdestination. Samtidigt behöver det finnas regler om vad som gäller för att brevrösten ska godkännas för räkning efter det att den har anlänt till rätt instans.

Vid val till Sametinget finns en specifik tidpunkt angiven för brevröstning. Enligt 3 kap. 20 § sametingslagen ska en brevröst avges senast på valdagen. Brevrösterna skickas till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte, och det är upp till dem att avgöra om kravet är uppfyllt. För brevröster som postas fram till fredagen innan valdagen finns möjlighet att få en poststämpel som anger ett datum innan valdagen. Men för brevröster som avges dagen före valdagen (lördag) eller på själva valdagen (söndag) finns risk att poststämpeln anger påföljande vardag, dvs. ett datum efter valdagen. Det blir dessutom allt vanligare med postlådor som töms med relativt långa mellanrum. Detta skapar en ökad risk för att även en röst som avgivits under en vardag i valveckan ändå inte blir datumstämplad på rätt sida om valdagen.

Det är av grundläggande betydelse att de röster som avgivits i tid också kommer med i rösträkningen. Det bör i varje valsysteem finnas ett ramverk kring röstningen som möjliggör att alla röster som avges korrekt också kommer med i rösträkningen. Utan ett väl fungerande ramverk riskeras själva legitimiteten i valsystemet. Att ha ett krav på tidpunkt i lag där efterlevnaden fullt ut inte går att kontrollera i praktiken är otillfredsställande och behöver åtgärdas. Det kan göras antingen genom att introducera andra och kompletterande kontrollmekanismer eller genom att förändra kraven.

De möjligheter som står till buds för att komplettera datumkontrollen är små. Kontrollen kan endast göras genom att en datumstämpel sätts på själva brevröstförsändelsen. Utan en sådan stämpel är en kontroll av om kravet efterlevs inte möjlig. Den datumstämpel som förekommer vid brevröstning till sametingsval är den stämpel som brev får när de skickas med ordinarie post. Det finns emellertid andra möjligheter att skicka försändelser, till exempel som värdeförsändelse. Dessa försändelser datumstämplas alltid direkt vid inlämningen. Att låta väljarna skicka brevrösten som värdeförsändelse skulle dock innebära flera nya och svåra utmaningar. Varje väljare som vill brevrösta skulle behöva hitta ett öppet postkontor som erbjuder tjänsten värdeförsändelse. Det skulle därmed väsentligt minska väljarnas frihet att avge brevrösten när som helst under brevröstningsperioden och ställa betydligt högre krav på själva avlämnandet av rösten. Utifrån ett väljarperspektiv bör en sådan ordning inte införas.

Då återstår åtgärden att förändra kraven på ett sådant sätt att det möjliggör en effektiv kontroll av att kraven efterlevs. Att brevröstning behöver omgärdas av någon form av definierad tidsperiod är nödvändigt. Vid allmänna val kopplas dessa perioder till specifika processer, såsom upprättandet av utlandsröstkort för utlandssvenskar och när en röst senast måste ha kommit in för att tas med i rösträkningen. Enligt 7 kap. 12 § vallagen får en brevröst göras i ordning tidigast 45 dagar före valdagen. En kontroll av datum behöver därmed göras för att avgöra om rösten är avgiven inom föreskriven tid. Motsvarande svårigheter att bedöma om kravet är uppfyllt som beskrivs för sametingsval gäller således också vid de allmänna valen. Utöver detta anges i 12 kap. 1 § punkt 3 vallagen att en brevröst ska ha kommit kommunens valnämnd tillhanda innan valurnorna töms vid valnämndens uppsamlingsräkning som börjar på onsdagen efter valdagen.

Tidpunkten för när en brevröst senast ska avges bör ersättas med en sista tidpunkt då brevrösten ska ha nått sin adressat

Enligt 3 kap. 20 § sametingslagen får en brevröst avges senast på valdagen. Någon motsvarande tidpunkt finns inte för brevröstning vid de allmänna valen. Tidsregleringen i sametingslagen har funnits med sedan sametingslagen först trädde i kraft 1992, men

kommenteras varken i propositionen eller övriga förarbeten. I propositionen Om samerna och samisk kultur m.m. (prop. 1992/93:32) finns en referens, gällande själva förfarandet för brevröstning, till den då gällande lagen (1991:189) om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland och Schweiz. I denna lag angavs att en brevröst måste vara avgiven senast dagen före valdagen och att detta skulle kontrolleras genom poststämpeln.

Att en röst inte får avges efter valdagen kan sägas utgöra en säkerhetsåtgärd som följer av att man inte ska kunna taktikrösta efter det att det preliminära valresultatet presenterats på valkvällen. Vid de allmänna valen räknas alla rösterna i vallokalerna en första gång på valkvällen och resultat presenteras efterhand de är klara under valkvällen och valnatten. Trots detta är det inte reglerat i vallagen att brevrösterna måste vara avgivna senast på valdagen. I stället finns en reglering som säger att alla brevröster som inkommit före en viss tidpunkt ska tas med i räkningen. Denna tidpunkt inträffar innan valurnorna öppnas för den uppsamlingsräkning som kommunerna genomför med start på onsdagen efter valdagen. Eftersom brevröstning endast får ske från utlandet har det antagits att en brevröst i de allra flesta fall behöver avges från utlandet före valdagen för att hinna fram i tid innan uppsamlingsräkningen.

För val till Sametinget är situationen annorlunda jämfört med de allmänna valen. Även om sametingsvalet har en specifikt utpekad valdag, är röstningen i vallokal på valdagen utformad som vid förtidsröstning vid de allmänna valen. De mottagna rösterna stoppas inte i urnan i vallokalen, utan rösterna skickas in till länsstyrelsen där de granskas, läggs i urnan och räknas. Denna räkning inträffar enligt 3 kap. 22 § sametingslagen vid en offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, dvs. på måndagen den åttonde dagen efter valdagen. Det förekommer således inget preliminärt resultat redan på valkvällen eller valnatten, så någon risk för taktikröstning kan inte sägas föreligga. Att reglera valdagen som ett sista datum för när en brevröst ska kunna avges fyller därmed inte någon annan funktion än att utgöra en markering om en sista dag för röstningsförfarandet. Med anledning av tidigare resonemang om svårigheterna att använda en datumstämpel för kontroll av om en röst är avgiven inom föreskriven tid finns det starka skäl som talar för att brevröstning vid sametingsval ska regleras på motsvarande sätt som vid allmänna val så till vida att det

i stället bör anges en tidpunkt när rösten senast ska vara rätt instans tillhanda.

Inget tidigaste datum för att göra i ordning en brevröst bör införas

Tanken med ett tidigaste datum för när en brevröst får göras i ordning följer av att det kan anses lämpligt att ha specifikt angivna perioder då röstning får ske. All förtidsröstning vid allmänna val har ett uttalat tidigaste datum angivet i vallagen. Grundidén är att röstningsperioden ska infalla då väljarna rimligen kan bilda sig en uppfattning om vilka partier och kandidater som ställer upp och därmed göra ett informativt val. Det kan dock diskuteras i vilken utsträckning ett tidigaste datum är nödvändigt för just brevröstning.

Vid brevröstning behövs särskilt material som tillhandahålls av valadministrationen. Vid allmänna val får de utlandssvenskar som har en adress noterad i folkbokföringen brevröstningsmaterial tillsänt till sig tillsammans med utlandsröstkortet. För övriga som vill brevrösta från utlandet vid allmänna val behöver brevröstningsmaterialet beställas. Vid sametingsval får samtliga röstberättigade brevröstningsmaterial sänt till sig tillsammans med röstkortet. Både vid allmänna val och vid sametingsval finns angivet i lag när röstkort senast ska skickas till de röstberättigade. Samtliga röstberättigade i sametingsval får brevröstningsmaterialet genom röstkortsförsändelsen. Detta regleras genom bestämmelsen i 3 kap. 7 § sametingslagen, där det framgår att röstkort och de kuvert som behövs för röstning ska skickas till de röstberättigade senast 30 dagar före valdagen. Genom bestämmelsen blir det tydligt att en brevröst inte kan göras i ordning innan röstkortsförsändelsen med brevröstningsmaterial nått de röstberättigade. Denna tidsangivelse bör kunna anses vara tillräcklig för att avgöra när en brevröst tidigast kan avlämnas. Eftersom brevröstningsmaterial vid sametingsval skickas till samtliga röstberättigade tillsammans med röstkortet behandlas alla lika. Det som kan skilja de röstberättigade åt är vilken dag som försändelsen delas ut. För att undvika ytterligare ett datum som behöver kontrolleras bör därför inget tidigaste datum införas för brevröstning i sametingsval.

Slutsats

Genom att inte införa ett tidigaste datum för när en brevröst får göras i ordning och att ersätta sista datumet för när en brevröst får avges med en sista tidpunkt då rösten ska ha kommit rätt instans tillhanda skapas generösare och mer rättssäkra villkor för väljarna att få sin brevröst godkänd och medräknad i resultatet. Fler korrekt iordninggjorda röster kommer att kunna tas med i rösträkningen. Det ger samtidigt länsstyrelsen en bättre fungerande och säkrare kontrollmöjlighet eftersom postens datumstämplar inte längre blir avgörande för om brevrösten godkänns eller underkänns. Det kan dessutom sägas utgöra en modell som kan fungera över tid, eftersom det är svårt att förutse och skapa regelverk kring vilka tömnings- och leveransrutiner, markeringar eller stämplar som kan komma att gälla vid framtida postförsändelser.

4.7 Förtydligande av vilka kuvert som måste vara igenklistrade

Förslag: Bestämmelserna i sametingslagen om hur röstning går till ska justeras så att det framgår vilka kuvert som måste vara igenklistrade för att bli godkända.

Skälen för förslaget: Det svenska valsystemet bygger på en modell där väljarna lägger in en valsedel i ett valkuvert och försluter det. Valkuvertet skyddar väljarens val, men är samtidigt utformade så att röstmottagarna genom en liten öppning kan kontrollera att endast en valsedel lagts in i valkuvertet, och att den är av rätt färg. Motsvarande system gäller för röstning i sametingsval.

För personlig röstning i vallokal vid de allmänna valen är det endast en typ av kuvert som behövs, valkuvertet. Rösten läggs i väljarens närvaro i valurnan, där den blandas med övriga röster. Men för övriga sätt att rösta, vid förtidsröstning, brevröstning och budröstning, behövs ytterligare kuvert för att skydda väljarens röst, eftersom rösten måste transporteras innan den läggs ner i valurnan i den kommun där väljaren bor. Dessa kuvert kallas fönsterkuvert, ytterkuvert och omslagskuvert. För att säkerställa att rösten inte kan förvanskas eller bytas ut längs vägen finns ett krav på att ytter-,

fönster- och omslagskuverten måste vara igenklistrade. Kravet på igenklistring är absolut och utgör en förutsättning för att valhemligheten ska kunna bevaras.

I vallagen finns två olika begrepp som beskriver hur ett kuvert ska stängas. Antingen ska kuvertet förslutas eller klistras igen. Enligt 7 kap. 2 § punkt 3 vallagen ska det valkuvert som väljaren använder vid röstning förslutas. Med det avses att det stängs antingen genom att klistra igen det eller genom att vika in fliken. Det finns således inget krav på att dessa kuvert måste vara igenklistrade. Övriga kuvert som används vid röstning ska enligt vallagens bestämmelser klistras igen.

I sametingslagen används begreppen förslutning och tillslutning för att beskriva hur ett kuvert som används vid val ska stängas. Valmyndigheten har i sin framställning pekat på att begreppen blandas och att det saknas tydlighet vad som avses med de olika begreppen.

Enligt 3 kap. 15 § sametingslagen ska väljaren tillsluta valkuvertet. I samma paragraf framgår det att röstmottagaren ska lägga valkuvertet i ett ytterkuvert och tillsluta ytterkuvertet. Samma begrepp, tillslutning, används således för att beskriva hur stängningen av valkuvertet ska gå till som för att beskriva hur ytterkuvertet ska stängas. Den skillnad som finns i vallagen att valkuvert ska förslutas (dvs. inget krav på igenklistring) och att övriga kuvert ska klistras igen kan inte utläsas av sametingslagens bestämmelser.

Vidare anges i 3 kap. 18 § sametingslagen att röstmottagarna ska sända de mottagna förslutna ytterkuverten till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Här beskrivs de kuvert som enligt 15 § ska vara tillslutna som förslutna, dvs. den benämning av stängning som vallagen anger för valkuvert som inte måste vara igenklistrade. Motsvarande kuvert ska enligt vallagens bestämmelser vara igenklistrade.

Det kan konstateras att innebörden i begreppen förslutning och tillslutning inte är tydlig i sametingslagen. Eftersom röstningsprocessen går till på samma sätt vid sametingsval som vid allmänna val bör begreppen justeras i sametingslagen för att tydliggöra vilka kuvert som måste vara igenklistrade för att godkännas. Begreppet förslutning bör användas för stängning av valkuvert utan igenklistring för att harmonisera med begreppets användning och betydelse i vallagen. Vidare bör ordet tillsluta

ersättas av begreppet klistra igen för övriga kuvert, för att tydliggöra vad som egentligen avses. På så sätt harmoniseras sametingslagens bestämmelser med vallagens för stängning av olika typer av kuvert.

5 Vallokaler, rösträkning och mandatfördelning

5.1 Inledning

Bestämmelser om vallokaler, rösträkning och mandatfördelning vid val till Sametinget finns samlade i 3 kap. sametingslagen (1992:1433). Jämfört med allmänna val är sametingsval sparsamt reglerade. Valmyndigheten har, liksom Sametinget, framfört att det finns behov av att regelverket för sametingsval i mer generell bemärkelse anpassas till vad som gäller vid allmänna val eftersom val till Sametinget till stor del bygger på det valsystem som gäller vid de allmänna valen.

Vid genomförande av val, oaktat vilket val som avses, är processerna för röstning, räkning och mandatfördelning sammanlänkade med varandra och utgör en helhet. Att kunna förstå och följa röstens väg från det att rösten avläggs till dess att den granskas, räknas och tas med i valresultatet är en del av det svenska valsystemets transparens och utgör en styrka som bygger förtroende. För att åstadkomma detta krävs att regelverket innehåller tillräckliga och tydliga bestämmelser om de olika processerna.

För de allmänna valen finns tydliga bestämmelser för hur vallokalerna ska vara beskaffade för att de ska vara så tillgängliga som möjligt för de röstande. Det finns också tydligare bestämmelser för gransknings- och räkningsprocesserna än vad som är fallet vid sametingsval. Dessa processer är viktiga för den allmänna förståelsen för genomförandet av val, liksom för tilliten till att valsystemet genererar korrekta och tillförlitliga valresultat som bygger på väljarnas avgivna röster. Det finns mot denna bakgrund ett behov av att uppdatera sametingslagen gällande vallokalernas tillgänglighet och processerna för granskning och sammanräkning av röster.

5.2 Tillgängliga vallokaler

Förslag: Valnämnden ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering och tillgänglighet ger väljarna goda möjligheter att rösta. En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljaren inte hindras eller störs under röstningen.

Det ska vara möjligt för röstmottagarna att ta emot en väljares röst utanför vallokalen om lokalen under röstmottagningen tillfälligt inte är tillgänglig för väljare med funktionsnedsättning.

Skälen för förslagen

Vallokalerna ska vara tillgängliga och ändamålsenliga

Vid sametingsval är det reglerat i 3 kap. 14 § sametingslagen att det är valnämnden som beslutar på vilka orter röstning kan ske i vallokal. I samma paragraf regleras att vallokalerna ska hållas öppna mellan klockan 8 och 20 på valdagen. Utöver dessa bestämmelser finns ingenting angivet om vad som i övrigt gäller för vallokaler vid sametingsval. Bestämmelser som reglerar vallokalernas beskaffenhet, dvs. att lokalerna ska vara lämpliga för ändamålet och att de ska vara tillgängliga, saknas.

Enligt 4 kap. 20 och 22 §§ vallagen (2005:837) ska samtliga röstningslokaler vid allmänna val erbjuda lämpliga lokaler i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållanden. Dessa bestämmelser utgör grundförutsättningar för att väljarna ska ges goda möjligheter att rösta och bör gälla vid alla typer av val. För att säkerställa att röstningsprocessen är ändamålsenlig och tillgänglig även för väljarna vid sametingsval bör bestämmelser införas i sametingslagen med en sådan innebörd. Valnämnden bör se till att lämpliga och tillgängliga lokaler erbjuds som ger väljarna goda möjligheter att rösta.

Möjligheten att ta emot röster utanför vallokalen bör införas

Bestämmelser om röstning och röstmottagning vid sametingsval finns i 3 kap. 15–18 §§ sametingslagen. Av bestämmelserna framgår

hur väljarna ska göra i ordning sina röster och hur mottagningen av rösterna går till. Om en väljare inte kan ta sig in i lokalen finns det inga bestämmelser som anger om, och i så fall hur, denne väljares röst kan tas emot.

Vid allmänna val finns enligt 8 kap. 7 a § vallagen en möjlighet för röstmottagarna att ta emot en väljares röst utanför val- eller förtidsröstningslokalen om lokalen vid någon tidpunkt under röstmottagningen inte är tillgänglig för väljare med funktionsnedsättning, dock under förutsättning att detta kan ske under betryggande former. En hänvisning till 8 kap. 7 a § vallagen bör införas i sametingslagen för att garantera att alla väljare som tar sig till en vallokal kan avlämna sin röst, även om tillgängligheten till lokalen tillfälligt är satt ur spel. Möjligheten utgör inte ett alternativ till att tillhandahålla tillgängliga vallokaler, utan utgör en reglerad process för att ta emot en röst om, till exempel, hissen eller rampen som leder in till vallokalen går sönder och väljaren därmed inte kan ta sig in i lokalen.

5.3 Gransknings- och rösträkningsförrättningen

Förslag: Länsstyrelsen ska kungöra tid och plats för förrättningen där granskningen och räkningen av avgivna röster sker. Kungörelsen ska anslås på länsstyrelsens webbplats senast dagen före förrättningen äger rum.

Vid förrättningens början ska den av röstmottagarna som är ordförande visa för de närvarande att valurnan är tom. Därefter får granskningen och räkningen av avgivna röster börja.

Uppgifter om antalet ytterkuvert från vallokalerna och antal avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna ska antecknas i protokollet som förs vid förrättningen.

När ett valkuvert läggs i valurnan ska det markeras i röstlängden att väljaren har röstat.

Skälen för förslagen

Kungörelse ska ske av tid och plats för länsstyrelsens sammanräkning

Vilken dag granskningen och sammanräkningen av avgivna röster vid sametingsval ska påbörjas anges i 3 kap. 22 § sametingslagen. Av bestämmelsen framgår att den offentliga förrättningen vid vilken länsstyrelsen ska granska och räkna de avgivna rösterna, ska påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen. Det framgår dock inte någon skyldighet för länsstyrelsen att avisera tid och plats. Vid allmänna val framgår av 13 kap. 4 § vallagen att länsstyrelsen måste kungöra tid och plats för sin sammanräkning. Syftet med kungörelsen är att det ska vara möjligt för dem som önskar närvara vid den offentliga förrättningen som sammanräkningen utgör att snabbt och enkelt hitta information om tid och plats. En sådan avisering stärker transparensen i valsystemet. Motsvarande reglering bör därför införas i sametingslagen.

Den tomma valurnan ska uppvisas innan granskning och räkning av röster får börja

Vid allmänna val finns ett antal säkerhetsbestämmelser angivna i vallagen för att motverka vissa typer av manipulation. En sådan bestämmelse är att visa för de närvarande att valurnan är tom innan röstmottagningen börjar. På så sätt kan det offentligt presenteras, och protokollföras, för alla närvarande att valurnan inte otillåtet blivit fylld av valkuvert innan förrättningen börjat. Denna reglering återfinns för de allmänna valen vid röstmottagning i vallokal i 9 kap. 3 § vallagen.

Vid sametingsval läggs inga valkuvert i valurnan vid vallokalsröstning, och ingen räkning sker heller i vallokalen. Motsvarande reglering behövs därför inte för röstning i vallokal vid sametingsval. Vid dessa val skickas de mottagna rösterna i vallokalerna till länsstyrelsen, som granskar alla inkomna röster, lägger valkuverten i valurnan och räknar sedan samman rösterna till ett slutligt valresultat. Det saknas dock en reglering för länsstyrelsen att visa att valurnan är tom, trots att länsstyrelsens granskning och räkning av röster vid sametingsval går till på motsvarande sätt som

granskningen och räkningen av rösterna i vallokalen vid allmänna val. För att möjliggöra en grundläggande kontroll av att valurnan inte blivit otillbörligt fylld med valkuvert bör det därför införas en bestämmelse i sametingslagen om att det ska visas för de närvarande att valurnan är tom innan granskningen och räkningen av röster får börja.

Markering i röstlängden för valkuvert som läggs i valurnan

Enligt 3 kap. 23 § sametingslagen ska det markeras i röstlängden vilka väljare som röstat i vallokal. Vid allmänna val markeras det i röstlängden vid olika tillfällen: vid personlig röstning i vallokalen, efter granskning av förtidsrösterna i vallokalen och efter granskningen av förtidsrösterna vid valnämndens uppsamlingsräkning onsdagen efter valdagen. I samtliga fall markeras det i röstlängden för de väljare vars valkuvert läggs ner i urnan, dvs. efter det att vederbörlig granskning gjorts och eventuella ogiltiga röster lagts åt sidan. Så är bestämmelsen inte utformad för sametingsval. Där anges att samtliga väljare som röstat i vallokal ska markeras i röstlängden, även om någon eller några av dessa röster kan komma att bedömas som ogiltiga och därför inte läggs ner i urnan. Bestämmelser om markering i röstlängd för brevröster, dvs. merparten av de avgivna rösterna vid sametingsval, saknas helt.

Markeringarna i röstlängden, och antalet valkuvert i valurnan utgör ett viktigt kontrollmoment vid val, bland annat för att försäkra sig om att endast de som avgivit godkända valkuvert kan vara med och påverka mandatfördelningen. Det markeras därför i röstlängden endast för de väljare som avgivit ett godkänt valkuvert. Övriga kuvert räknas och redovisas i särskild ordning och är en del av det officiella valresultatet, även om dessa röster inte är med och påverkar mandatfördelningen. Alla avgivna röster redovisas i det protokoll som förs vid sammanräkningsförrättningen. Därigenom kan valdeltagandet räknas ut och det kan öppet redovisas hur många röster som underkändes och orsaken till det.

För hanteringen av röster som av olika anledningar inte godkänts vid granskningen av röster i sametingsval finns redan tillräckliga bestämmelser i sametingslagen, medan bestämmelserna om markering i röstlängd både behöver kompletteras och förändras för

att bättre stämma överens med vad som gäller vid de allmänna valen. Några skäl till att markering i röstlängd skulle behöva vara annorlunda reglerat för val till Sametinget finns inte.

Markeringar i röstlängd görs i praktiken på samma sätt vid sametingsval som i de allmänna valen, både för vallokalsrösterna och brevrösterna. Markeringarna avser endast väljare vars valkuvert godkänts och lagts i urnan. En anpassning till vad som gäller vid de allmänna valen har således redan skett i praktiken. Detta, tillsammans med den allmänna betydelsen av hur och varför markeringar i röstlängden görs vid allmänna val, motiverar ett tydliggörande i sametingslagen när i granskningsprocessen markering i röstlängd vid sametingsval ska göras. Det bör därför framgå av sametingslagen att en markering ska göras i röstlängden att en väljare har röstat när ett valkuvert läggs i valurnan ska. Det bör vidare framgå av lagen att uppgifter om antalet ytterkuvert från vallokalerna och antal avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna ska antecknas i protokollet som förs vid förrättningen.

5.4 Tydligare instruktioner för rösträkningen

Förslag: När samtliga valkuvert som ska läggas i valurnan lagts ska urnan tömmas och räkningen påbörjas. Räkningen ska gå till på följande sätt:

1. Valkuverten ska räknas och antalet valkuvert ska jämföras med antalet markeringar i röstlängden.
 2. Valkuverten ska öppnas och innehållet granskas. Som tidigare ska tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen gälla. Vidare ska gälla att ett namn som skrivits till på en valsedel ska anses obefintligt.
 3. De valsedlar som godkänns ska sorteras och räknas efter beteckning och namnlista.
 4. Personrösterna ska därefter räknas.
- Resultatet av rösträkningen ska anges i protokollet som förs vid förrättningen.

Skälen för förslaget: Bestämmelser om hur sammanräkningen av röster ska gå till vid sametingsval återfinns i 3 kap. 22–30 §§ sametingslagen. Där framgår vilka moment och kontroller som ska

göras vid granskningen av rösterna innan de läggs i valurnan. Bestämmelser om hur sammanräkningen ska gå till efter det att valkuverten lagts i urnan saknas. För de allmänna valen finns i 11 kap. 2 § vallagen detaljerade instruktioner hur räkningen av de röster som lagts i valurnan ska gå till. Här regleras, bland annat, att valurnan ska tömmas, valkuverten räknas och att valsedlarna ska sorteras i viss ordning. Förrättningen vid sametingsvalet genomförs i praktiken på samma sätt som vid de allmänna valen, men processerna saknar reglering i sametingslagen.

Behoven av ett sammanhållet och tydligt regelverk på detta område är stora. Nyckelprocesser som har direkt betydelse för tillförlitligheten till valprocessen i stort bör regleras i författning. Granskning och sammanräkning av röster utgör två sådana processer. Det ska vara uppenbart för var och en hur granskning och sammanräkning av avgivna röster ska och får gå till vid ett val. En författningsreglering är en förutsättning för effektiv kontroll av att processerna går rätt till. En reglering bidrar både till ett säkrare gransknings- och sammanräkningsförfarande och till ett högt förtroende för valens genomförande. Av dessa skäl behöver gransknings- och sammanräkningsförfarandet regleras tydligare i sametingslagen, och anpassas till motsvarande bestämmelser som gäller för de allmänna valen. Det bör därför framgå av sametingslagen att valkuverten ska räknas och antalet valkuvert ska jämföras med antalet markeringar i röstlängden. Därefter öppnas valkuverten och innehållet granskas. Som tidigare bör tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen gälla. Dessa bestämmelser reglerar olika ogiltighetsgrunder och obefintliga kandidatnamn. Vidare bör, liksom tidigare, gälla att ett namn som skrivits till på en valsedel ska anses obefintligt. De valsedlar som sedan godkänns sorteras och räknas efter beteckning och namnlista. Därefter räknas personrösterna. Slutligen anges resultatet av rösträkningen i protokollet.

5.5 Mandatfördelning

Förslag: Vid mandatfördelningen ska den första divisorn sänkas från 1,4 till 1,2.

Länsstyrelsen ska utfärda bevis för ledamöter och ersättare som väljs in under mandatperiodens gång.

Skälen för förslagen

Anpassning av första divisorn till 1,2 vid mandatfördelningen

Bestämmelser om mandatfördelning vid sametingsval finns i 3 kap. 32 § sametingslagen. Mandatfördelningen vid sametingsval går till på samma sätt som vid de allmänna valen genom att mandaterna fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Mandaten tilldelas ett efter annat till den grupp, det parti eller den liknande sammanslutning som fått högst jämförelsetal.

Det har framförts av Sametinget att en anpassning bör ske till de allmänna valen vad avser den första divisorn som används vid mandatfördelningen. Även Valmyndigheten har pekat på att en sådan anpassning bör ske med hänvisning till att mandatfördelningsreglerna i övrigt är desamma för sametingsval som för de allmänna valen. Med första divisorn avses det första delningstal som används för samtliga partier som deltar i mandatfördelningen. Det totala röstetalet för varje parti delas med denna första divisor och på så sätt får partierna ett tal, ett så kallat jämförelsetal, som är mindre än själva röstetalet. Ju högre den första divisorn är, desto mindre blir jämförelsetalet och desto svårare blir det för små partier att ta sitt första mandat. Om den första divisorn är låg ökar däremot möjligheterna för små partier att ta mandat.

En anpassning till de allmänna valen innebär att den första divisorn vid sametingsval sänks från 1,4 till 1,2. En sänkt divisor innebär att det blir något lättare för små partier att ta sitt första mandat. Det kan nämnas i detta sammanhang att det är vanligt att kombinera divisorns storlek med en småpartispärr för att balansera mellan å ena sidan ett stabilt politiskt läge under mandatperioden och å andra sidan en så hög nivå av proportionalitet som möjligt. En sådan kombination föreslås dock inte eftersom den resulterar i komplexa frågeställningar som behöver utredas och värderas i särskild ordning utifrån vad som är önskvärt i det aktuella valsystemet.

Mandatfördelning - bevis till efterträdare

Bestämmelser om bevis till ledamöter och ersättare återfinns i 3 kap. 32 § sametingslagen. Där framgår att länsstyrelsen ska utfärda ett bevis till varje ledamot och ersättare som utsetts genom valresultatet. Beviset utgörs av ett dokument utfärdat av ansvarig myndighet som visar att personen är vald till antingen ledamot eller ersättare för ledamot. Dock saknas en bestämmelse om att länsstyrelsen ska utfärda motsvarande bevis för ledamöter och ersättare som utses under mandatperiodens gång i enlighet med 3 kap. 32 a § sametingslagen.

Vid de allmänna valen utfärdas bevis även vid de efterträdarsammanräkningar som sker under mandatperiodens gång. Som en anpassning av sametingsvalens bestämmelser till de allmänna valen bör motsvarande bestämmelse införas i sametingslagen.

6 Behandling av personuppgifter

6.1 Inledning

Bestämmelser om vilka personuppgifter som får behandlas vid val och folkomröstningar finns i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. Lagen omfattar behandling av personuppgifter för såväl allmänna val som sametingsval. Uppgifter får enligt lagen bl.a. behandlas för tillhandahållande av information som behövs för framställning av röstlängder och röstkort inför ett val eller en folkomröstning, framställning av valsedlar och sammanräkning av valresultat.

I lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar föreskrivs att det ska finnas databaser för allmänna val, val- och folkomröstningsdatabasen, och för sametingsval, nedan databasen för sametingsvalet. I val- och folkomröstningsdatabasen får uppgifter behandlas om personer som kan antas komma att vara röstberättigade den dag som ett val eller en folkomröstning ska hållas och uppgifter om personer som är kandidater i val. Uppgifter om andra personer får behandlas om det behövs för handläggningen av ett ärende.

I databasen för sametingsvalet får uppgifter om personer som tagits upp i sameröstlängden eller är kandidater till Sametinget behandlas. Uppgifter om andra personer får behandlas om det behövs för handläggningen av ett ärende. I lagen finns även bestämmelser om gallring i databaserna. I databasen för sametingsvalet ska uppgifter som inte längre behövs för ändamålet med behandlingen av personuppgifter i databasen gallras, men röstlängden ska skrivas ut på papper och bevaras. Röstlängdsuppgifterna för det senast genomförda sametingsvalet ligger till grund för upprättandet av röstlängden för nästkommande val.

Valmyndigheten har framfört behov av flera förändringar gällande villkoren för hanteringen av röstlängdsuppgifter (Ku2017/02354). Istället för att bevara röstlängden på papper mellan val, föreslår myndigheten att röstlängdsuppgifterna ska få bevaras elektroniskt. På så sätt minskar risken för fel vid överföringen av uppgifter till den nya röstlängden. Vidare påpekas att lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet vid val och folkomröstningar medger att färre personuppgifter får lagras och behandlas för sametingsval än för allmänna val trots att behoven i stort är desamma för att kunna fastställa rösträtt och valbarhet.

Valmyndigheten pekar också på att de tidsperioder för utdrag ur databasen för sametingsvalet som anges i förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning inte stämmer med de tidsperioder som anges i sametingslagen för upprättande av den slutliga röstlängden och registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar. Dessa tidsperioder behöver anpassas till varandra. Ett önskemål framförs i det sammanhanget om att endast en av de tre ansvariga myndigheterna vid sametingsval ska ansvara för administreringen av de utdrag som regleras i förordningen.

När det gäller gallring uppger myndigheten att lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar innehåller olika gallringsbestämmelser för allmänna val och sametingsval även i delar där behov och konsekvenser inte skiljer sig åt mellan valtyperna.

Slutligen anser myndigheten att det i sametingslagen är otydligt hur hanteringen ska ske av samer som inför upprättandet av röstlängden uppfyller kriterierna för rösträtt men vars uppgifter vid kontroll saknas i folkbokföringen.

6.2 Fler uppgifter ska få behandlas för val till Sametinget

Förslag: För röstberättigade ska personuppgifter om födelsetid, födelseort, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring och tidpunkt för utvandring få behandlas vid val till Sametinget.

För kandidater ska personuppgifter om födelsetid, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring,

tidpunkt för utvandring och partibeteckning få behandlas vid val till Sametinget.

Skälen för förslagen

Behandling av personuppgifter för fastställande av rösträtt och valbarhet

Vilka personuppgifter som får behandlas i de två databaserna framgår av lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. Långt färre personuppgifter får behandlas i databasen för sametingsvalet jämfört med val- och folkomröstningsdatabasen, både vad gäller röstberättigade och kandidater. Valmyndigheten framför att behoven av att behandla personuppgifter för att säkerställa rösträtt och valbarhet i stort är desamma för de olika valtyperna och att avsaknaden av möjlighet till behandling av vissa uppgifter i databasen för sametingsvalet leder till tillämpningssvårigheter.

Vid en jämförelse mellan vilka personuppgifter som får behandlas i de två databaserna kan följande skillnader noteras.

För röstberättigade

Val- och folkomröstningsdatabasen: födelsetid, personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, fastighetsbeteckning, valdistrikt, medborgarskap, tidpunkt för invandring.

Databasen för sametingsvalet: personnummer, namn, adress.

För kandidater

Val- och folkomröstningsdatabasen: födelsetid, personnummer, namn, adress, folkbokföringsort, medborgarskap, födelseort, partibeteckning. För person som inte är folkbokförd i Sverige får dessutom uppgift om tidpunkt för utvandring och anmälan enligt 5 kap. 2 § vallagen behandlas, liksom övriga uppgifter som avses i 6 kap. 3 § vallagen (2005:837) och i bilagan till valförordningen (2005:874) på valsedlar där personen är upptagen.

Databasen för sametingsvalet: personnummer, namn, adress, partibeteckning och övriga uppgifter som enligt 3 kap. 10 § sametingslagen och bilagan till förordningen (2008:1280) om val till Sametinget ska finnas på valsedlar där personen är upptagen.

Bestämmelser om behandling av personuppgifter vid val till Sametinget infördes i enlighet med förslagen i propositionen Ändringar i sametingslagen (1992:1433), m.m. (prop. 2003/04:86). I propositionen anfördes att de föreslagna tilläggen i lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar sammanfattningsvis innebär att samma regler om personuppgiftsbehandling ska tillämpas vid val till Sametinget som vid allmänna val. Några skäl för varför en åtskillnad görs av vilka uppgifter som får finnas i databaserna för sametingsval och allmänna val anges inte i propositionen.

Valmyndigheten har framfört att det finns behov av att vid sametingsval lagra och behandla i stort sett samma uppgifter som vid allmänna val, med undantag för uppgifter om valdistrikt och fastighetsbeteckning. Den begränsade möjligheten att behandla personuppgifter vid sametingsval leder till svårigheter att avgöra frågor om rösträtt och valbarhet. Det har vidare framkommit att det finns behov att lagra och behandla uppgifter om födelseort.

Eftersom grundsyftet med att införa automatiserad databehandling av personuppgifter vid sametingsval motsvarar det som gäller vid allmänna val saknas skäl att göra någon större åtskillnad mellan vilka uppgifter som får lagras och behandlas i de två databaserna. Med undantag för valdistrikt och fastighetsbeteckning bör därför samma typ av personuppgifter få lagras och behandlas för val till Sametinget som vid allmänna val. Även uppgift om födelseort för röstberättigade bör få behandlas.

6.3 Längsta tid för behandling av uppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen

Förslag: Personuppgifter om röstberättigande ska inte få behandlas längre än en månad efter det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga
--

kraft. Om flera val hålls samtidigt ska längsta tid för behandling vara en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

Personuppgifter om kandidater i val ska inte få behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Det ska i lagen upplysas om att bestämmelserna om längsta tid för behandling inte hindrar att myndigheterna arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Skälen för förslagen

Dataskyddsregler bör användas när syftet är att skydda den enskildes personliga integritet

I lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar finns bestämmelser om gallring av personuppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen och i databasen för sametingsvalet. Gallring är ett begrepp som används dels i det arkivrättsliga regelverket, dels i vissa registerförfattningar som reglerar hur personuppgifter får behandlas. I det arkivrättsliga regelverket finns bestämmelser om myndigheters skyldighet att bevara allmänna handlingar, på vilket sätt bevarande ska ske och om gallring. Bestämmelserna finns i arkivlagen (1990:782), arkivförordningen (1991:446) och Riksarkivets föreskrifter (RA-FS och RA-MS). Huvudprincipen enligt arkivlagstiftningen är att allmänna handlingar ska bevaras. Det kommer till uttryck i 3 § arkivlagen, som anger att myndigheternas arkiv som huvudregel ska bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättsskipningen och förvaltningen samt forskningens behov. Av 10 § arkivlagen framgår att allmänna handlingar under vissa förutsättningar får gallras. Med gallring avses att en handling förstörs på ett eller annat sätt. Grundprincipen i arkivlagstiftningen är således att allmänna handlingar ska bevaras. Några särskilda hänsyn till vilken risk som bevarandet kan medföra ur integritetshänseende ska inte tas. Arkivregleringen skiljer inte på

personuppgifter eller andra uppgifter, men avser endast allmänna handlingar.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i det följande kallad EU:s dataskyddsförordning utgör den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom EU. Förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater men förutsätter och möjliggör samtidigt kompletterande bestämmelser i nationell rätt. I lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, i det följande kallad dataskyddslagen, och i förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning finns bestämmelser som på generell nivå kompletterar EU:s dataskyddsförordning. I 1 kap. 6 § dataskyddslagen anges att om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från den lagen, tillämpas den bestämmelsen. Dataskyddslagen är alltså subsidiär och dess bestämmelser gäller för personuppgiftsbehandlingen i databasen om det inte anges annat i lag. En av de grundläggande principerna för dataskydd är principen om lagringsminimering. Enligt denna princip får personuppgifter inte lagras under en längre tid än som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas (artikel 5.1 e i dataskyddsförordningen). Genom att minimera lagringstiden minskar den risk för den personliga integriteten som en viss behandling av personuppgifter innebär. Bestämmelser som tydliggör hur länge personuppgifter får behandlas inom en verksamhet innebär därmed en form av skyddsåtgärd. Principen om lagringsminimering hindrar inte att personuppgifter lagras under längre perioder i den mån som personuppgifterna enbart behandlas för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål.

Medan gallring enligt det arkivrättsliga regelverket syftar till att begränsa arkivens omfattning bl.a. för att öka deras tillgänglighet, syftar gallring enligt registerförfattningarna till att skydda enskildas personliga integritet. Till skillnad från arkivregleringen, gäller regleringen för personuppgiftsbehandling inte heller enbart uppgifter i allmänna handlingar. Utgångspunkten för den nu

gällande regleringen av personuppgiftsbehandlingen har varit den omvända i förhållande till arkivlagen, dvs. gallring är huvudregel och bevarande av personuppgifter ett undantag.

Sedan ikraftträdandet av dataskyddsförordningen har det skett en viss renodling avseende begreppsanvändningen i registerförfattningarna med syftet att särskilja de arkivrättsliga reglerna med reglerna om dataskydd. Begreppen bevarande och gallring används därför i den betydelse som de har i arkivlagstiftningen och begreppen längsta tid för behandling och upphörande av behandling används när bestämmelserna tar sikte på skyddet för den personliga integriteten och ändamålen med behandlingen.

Längsta tid för behandling av uppgifter om rösträtt

Av 12 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar framgår att uppgifter om personer som kan antas komma att vara röstberättigade den dag som ett val eller en folkomröstning ska hållas, ska gallras senast en månad efter det att det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt ska uppgifter dock gallras senast en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft. Begreppet gallring används i bestämmelserna men syftet är att skydda den personliga integriteten. För att särskilja den arkivrättsliga begreppsanvändningen från den dataskyddsrättsliga bör därför bestämmelserna ändras och begreppet längsta tid för behandling användas.

När bestämmelserna infördes uttalade regeringen i propositionen Behandling av personuppgifter inom skatt, tull och exekution (prop. 2000/01:33) bl.a. följande. Behovet av uppgifter för fastställande av rösträtt är i huvudsak begränsat till själva valet eller folkomröstningen. Någon anledning att behandla uppgifter i perioder mellan valen finns således normalt inte. Som huvudregel bör uppgifterna därför gallras när det val eller den folkomröstning för vilka de behandlats är genomfört. Det torde i normalfallet vara tillräckligt att uppgifterna bevaras i en månad efter att det eller de val eller folkomröstningar som uppgifterna avser har vunnit laga kraft.

Det resonemang som fördes i tidigare förarbeten gör sig gällande även i dag. Den tid som uppgifter om röstberättigade ska få behandlas i val- och folkomröstningsdatabasen bör inte förändras. Längsta tid för behandling av uppgifter om röstberättigande bör därför vara en månad efter det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt bör längsta tid för behandling vara en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

Längsta tid för behandling av uppgifter om kandidater

Uppgifter om personer som är kandidater i val, ska enligt 12 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar gallras senast fem år efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till. För att särskilja den arkivrättsliga begreppsanvändningen från den dataskyddsrättsliga bör bestämmelsen ändras och begreppet längsta tid för behandling användas.

När det gäller uppgifter om kandidater uttalade regeringen i ovan nämnda proposition bl.a. följande. För uppgifter om kandidater i val är förhållandet annorlunda. Där kan förändringar komma att ske under hela mandatperioden. Uppgifterna måste därför bevaras under hela den mandatperiod för vilken de kandiderar vid det aktuella valet. Länsstyrelserna får ofta förfrågningar från massmedia, forskare m.fl. om personer som varit upptagna på valsedlar under tidigare val. För att på ett enkelt sätt få fram dessa uppgifter bör uppgifter om kandidater få bevaras i databasen under mer än en mandatperiod. Det är av vikt att forskare m.fl. kan få uppgifter om kandidater i tidigare val. Uppgifterna bör därför få bevaras fram till och med därefter kommande val, dvs. i fem år efter utgången av den mandatperiod för vilken uppgifterna behandlades.

Resonemangen i förarbetena är aktuella än i dag. Anpassningen av bestämmelsen till dataskyddsreglerna innebär dock att behovet av att behandla uppgifterna i val- och folkomröstningsdatabasen inte sträcker sig under lika lång tidsperiod som tidigare eftersom uppgifterna sedan kan föras över till ett arkivsystem. Behovet av att behandla uppgifter i databasen är kopplat till den aktuella valperioden då förändringar av kandidater kan komma att ske under

denna period. Efter valperiodens slut finns det behov av att bevara uppgifterna för t.ex. framtida forskning. Som framgår nedan hindrar inte bestämmelser om längsta tid för behandling i val- och folkomröstningsdatabasen att uppgifterna får fortsätta att behandlas automatiserat för bl.a. arkivändamål efter de tidpunkter som anges i bestämmelsen. Genom att uppgifterna får arkiveras kan förfrågningar från massmedia, forskare etc. tillgodoses samtidigt som principen om lagringsminimering upprätthålls. Personuppgifter om kandidater i val bör därför inte få behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Bestämmelserna om längsta tid för behandling hindrar inte att allmänna handlingar arkiveras

Principen om lagringsminimering hindrar inte att personuppgifter lagras under längre perioder om personuppgifterna enbart behandlas för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål (artikel 5.1 e i dataskyddsförordningen). Bestämmelserna om att personuppgifter får behandlas i val- och folkomröstningsdatabasen under en viss tid hindrar därför inte att uppgifterna därefter fortsatt behandlas automatiserat för bl.a. arkivändamål efter de tidpunkter som anges i bestämmelserna. När personuppgiftsbehandlingen i val- och folkomröstningsdatabasen upphör ska därför uppgifterna avskiljas från verksamhetssystemet och istället föras över till ett arkivsystem. Att personuppgifter upphör att behandlas innebär inte att handlingar gallras, dvs. förstörs. Allmänna handlingar som inte ska gallras med stöd av gällande arkivrättsligt regelverk ska bevaras i enlighet med arkivlagstiftningens krav.

För att tydliggöra att personuppgifter får arkiveras när de inte längre behövs för något av de tillåtna ändamålen bör det tas in en bestämmelse i lagen som anger att bestämmelsen om längsta tid som personuppgifter ska få behandlas inte hindrar att Valmyndigheten och länsstyrelserna arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Enligt 13 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar hindrar inte bestämmelserna om gallring att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om att uppgifter eller handlingar

ska bevaras under längre tid än som anges i 12 §. Med anledning av att bestämmelserna föreslås reglera längsta tid för behandling i val- och folkomröstningsdatabasen och då bevarande och gallring av uppgifter regleras i det arkivrättsliga regelverket, där bevarande är huvudregeln, finns det inte behov att ha kvar bestämmelsen

Av 14 § arkivförordningen framgår att statliga myndigheter får gallra allmänna handlingar endast i enlighet med föreskrifter eller beslut av Riksarkivet, om inte särskilda gallringsföreskrifter finns i lag eller förordning. Vid bedömningen av om uppgifter i allmänna handlingar ska gallras är uppgifternas informations- och bevarandevärde avgörande och hänsyn ska bl.a. tas till rättsskipningens, förvaltningens och den framtida forskningens behov av information. Behovet av att gallra aktuella uppgifter bör avgöras av Riksarkivet tillsammans med berörda myndigheter. Någon generell gallringsbestämmelse bör därför inte tas in direkt i lagen.

6.4 Längsta tid för behandling av uppgifter i databasen för sametingsvalet

Förslag: Personuppgifter i sameröstlängden och om kandidater till Sametinget ska inte få behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Det ska i lagen upplysas om att bestämmelserna om längsta tid för behandling inte hindrar att myndigheter arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Skälen för förslagen

Bakgrund till nuvarande reglering

I databasen för sametingsvalet behandlas bl.a. uppgifter om personer som har tagits upp i sameröstlängden. Enligt 2 kap. 23 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar ska den slutliga sameröstlängden från varje

sametingsval skrivs ut på papper och bevaras. Uppgifterna i databasen som legat till grund för röstlängden ska gallras.

Vid införandet av bestämmelserna i lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar angavs att samma regler om personuppgiftsbehandling ska tillämpas vid val till Sametinget som vid allmänna val (prop. 2003/04:86 s. 30). Det finns dock en tydlig skillnad mellan sametingsval och allmänna val så till vida att den slutgiltiga sameröstlängden måste bevaras eftersom den som anser sig vara same kan åberopa som grund för att bli upptagen i sameröstlängden att någon av dennes föräldrar har varit upptagen i sameröstlängden. För att valnämnden ska kunna kontrollera detta påstående måste de slutliga sameröstlängderna finnas bevarade. Det finns ytterligare ett skäl till att den slutliga sameröstlängden måste bevaras. Enligt 3 kap. 5 § sametingslagen ska valnämnden upprätta en preliminär röstlängd inför varje valtillfälle innehållande, bland annat, de same som tidigare varit upptagna i sameröstlängden och som fortfarande uppfyller villkoren för rösträtt. Uppgifter behöver således föras över från den senast bevarade röstlängden till den databas som ligger till grund för upprättandet av den röstlängd som skapas för det nya valet.

Bestämmelsen om att den slutgiltiga röstlängden ska bevaras på papper motsvarar den reglering som tidigare fanns i kapitel 4 i sametingslagen, ett kapitel som togs bort 2004 samtidigt som bestämmelserna om hantering av personuppgifter vid sametingsval infördes i lagen om hantering av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. I den numera borttagna bestämmelsen i sametingslagen om bevarande av röstlängden fanns inget författningskrav på att den skulle bevaras på papper. Detta lades till när bestämmelsen flyttades över till lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet vid val och folkomröstningar. I förarbetena saknas motivering för tillägget att bevarandet skulle ske på papper.

Uppgifter i sameröstlängden bör få behandlas elektronisk mellan valen

Vid val till Sametinget finns det behov av att behandla uppgifter från sameröstlängden även vid nästkommande val. De röstberättigade från tidigare val ska enligt 3 kap. 5 § sametingslagen finnas med i

nästkommande vals röstlängd om de fortfarande uppfyller kriterierna för rösträtt. Uppgifterna i den bevarade röstlängden förs därför över från den senast bevarade papperskopian av den slutliga röstlängden till den databas som upprättas inför nästkommande sametingsval. Valmyndigheten har begärt att valadministrationen mellan valen ska få bevara elektroniska uppgifter om de röstberättigade för val till Sametinget. Det skulle dels effektivisera den praktiska hanteringen av personuppgifter vid upprättandet av en ny röstlängd, dels kan fel undvikas med anledning av den manuella överföringen av personuppgifter. Även Sametinget har påtalat riskerna med den manuella överföringen. Därutöver har Sametinget uttryckt ett behov av att kunna behandla personuppgifter elektroniskt för handläggningen av anmälningar och avanmälningar till röstlängden även mellan valen.

Behovet av att behandla personuppgifter i röstlängden uppstår framför allt i samband med att en ny röstlängd ska upprättas inför ett val men behovet finns även mellan valen när anmälningar och avanmälningar till röstlängden behöver handläggas. Uppgifter om personer bör därför få behandlas i databasen även mellan två val.

Som framgår av redogörelsen ovan om val- och folkomröstningsdatabasen bör begreppet längsta tid för behandling användas när bestämmelser tar sikte på skyddet för den personliga integriteten. Längsta tid för behandling av uppgifter i sameröstlängden bör vara en månad efter nästkommande val, dvs. en månad efter utgången av den aktuella valperioden.

Behandling av uppgifter om kandidater

Bestämmelsen om gallring i 2 kap. 23 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar gäller även uppgifter om kandidater. Uppgifter som inte längre behövs för ändamålet med behandlingen av personuppgifter i databasen ska gallras. För att tydliggöra hur länge uppgifter om kandidater till Sametinget får behandlas i databasen bör längsta tid för behandling av uppgifterna framgå av lagen.

Eftersom samma avvägningar behöver göras vid sametingsval som vid allmänna val bör personuppgifter om kandidater få behandlas under samma tid i sametingsval som i allmänna val.

Längsta tid för behandling bör därför vara en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Bestämmelserna om längsta tid för behandling hindrar inte att allmänna handlingar arkiveras

Som framgår av avsnitt 6.3 får personuppgifter behandlas under längre perioder om det sker för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål. Bestämmelserna om att personuppgifter får behandlas i databasen för sametingsvalet under en viss tid hindrar därför inte att uppgifterna fortsatt behandlas automatiserat för bl.a. arkivändamål efter de tidpunkter som anges i bestämmelserna. När personuppgiftsbehandlingen i databasen för sametingsvalet upphör ska därför uppgifterna avskiljas från verksamhetssystemet och istället föras över till ett arkivsystem. Att personuppgifter upphör att behandlas innebär inte att handlingar gallras, dvs. förstörs. Allmänna handlingar som inte ska gallras med stöd av gällande regelverk ska bevaras i enlighet med arkivlagstiftningens krav.

För att tydliggöra att personuppgifter får arkiveras när de inte längre behövs för något av de tillåtna ändamålen bör det tas in en bestämmelse i lagen som anger att bestämmelsen om längsta tid som personuppgifter ska få behandlas inte hindrar att myndigheterna arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Av 23 § lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar framgår vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om ytterligare bevarande. Med anledning av att bestämmelserna nu föreslås reglera längsta tid för behandling i databasen för sametingsvalet och då bevarande och gallring av uppgifterna regleras i det arkivrättsliga regelverket, där bevarande är huvudregeln, finns det inte behov att ha kvar bestämmelsen i dess nuvarande form.

Av 14 § arkivförordningen framgår att statliga myndigheter får gallra allmänna handlingar endast i enlighet med föreskrifter eller beslut av Riksarkivet, om inte särskilda gallringsföreskrifter finns i lag eller förordning. Vid bedömningen av om uppgifter i allmänna handlingar ska gallras är uppgifternas informations- och bevarandevärde avgörande och hänsyn ska bl.a. tas till

rättsskipningens, förvaltningens och den framtida forskningens behov av information. Behovet av att gallra aktuella uppgifter bör avgöras av Riksarkivet tillsammans med berörda myndigheter. Någon generell gallringsbestämmelse bör därför inte tas in direkt i lagen.

6.5 En myndighet med ansvar för utdrag ur sameröstlängden

Förslag: Sametinget ska som enda myndighet ansvara för begäran om utdrag ur sameröstlängden.

Skälen för förslaget: Enligt 2 § förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning får utdrag ur databasen för sametingsvalet lämnas av tre instanser; den centrala valmyndigheten, Sametinget och länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Utdrag enligt denna förordning kan för sametingsval endast begäras av registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar för det aktuella valet, och de kan välja till vilken instans de ska vända sig till med sin begäran. Utdrag får enligt 4 § samma förordning lämnas endast en gång per grupp, parti eller liknande sammanslutning.

Valmyndigheten har framfört att ansvaret av praktiska skäl bör koncentreras till en av de tre instanser som i dag kan ge utdrag. Det finns redan en informell överenskommelse mellan myndigheterna att Sametinget, som ansvarig myndighet för upprättandet av röstlängden, administrerar framställningar enligt förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning. Valmyndigheten föreslår att Sametinget i egenskap av röstlängdsansvarig får eget ansvar för dessa utdrag. Sametinget har underhand meddelat att man inte motsätter sig förslaget.

Ett beslut om att minska antalet instanser som på begäran kan tillhandahålla offentliga uppgifter behöver dock föregås av frågan om ett sådant beslut skulle försvåra eller begränsa tillgången till uppgifterna, till exempel genom att utdragen inte kan göras inom rimlig tid. Denna åtgärd bedöms dock varken försvåra eller begränsa tillgången till uppgifterna. Proceduren skulle snarare både förenklas och snabbas upp, eftersom de tre nu ansvariga myndigheterna vid varje begäran behöver kontrollera med varandra om den registrerade

gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen lämnat in en begäran också till övriga instanser. Det finns således goda skäl till att föreslå att endast en instans, Sametinget, får ansvar för utdrag ur sameröstlängden enligt förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning.

Det bör i detta sammanhang poängteras att förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning reglerar en rätt till utdrag ur sameröstlängden för registrerade grupper, partier och liknande sammanslutningar. Rätten för envar enligt tryckfrihetsförordningen och lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar att ta del av offentliga röstlängdsuppgifter från databasen för sametingsvalet påverkas inte av ändringen.

6.6 Anpassad tidsperiod för utdrag ur sameröstlängden

Förslag: Tidsperioden för registrerade grupper, partier och liknande sammanslutningar som begär utdrag ur sameröstlängden ska anpassas till de tidpunkter som anges i sametingslagen för fastställande av den slutliga röstlängden och sista dag för anmälan av grupper, partier eller liknande sammanslutningar.

Skälen för förslaget: Förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning innehåller bestämmelser om de tidpunkter då utdrag ur sameröstlängden får begäras ut. Tidpunkterna är anpassade till de olika valtyperna, och för val till Sametinget kan utdrag från sameröstlängden begäras ut under perioden 20 oktober året före valåret till och med 1 maj valåret. Tidsperiodens början överensstämmer med bestämmelsen i 3 kap. 4 § sametingslagen om sista dag för anmälan till röstlängden för nästkommande sametingsval. Den sista tidpunkten, 1 maj, har ingen konkret författningsreferens men är satt så nära inpå valdagen att den slutliga röstlängden är fastställd och röstkortet är på väg till de röstberättigade. Tidsperioden omfattar således både den preliminära och den slutliga röstlängden.

Förordningen anger vidare vilka som har rätt att begära utdrag och villkoren för utdragen. För val till Sametinget är det registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar som har rätt att begära utdrag, och endast ett utdrag per grupp, parti eller liknande sammanslutning får göras. Det är således endast de som registrerats för det kommande valet som har rätt till utdrag enligt förordningen.

Valmyndigheten har i sin hemställan pekat på en skillnad mellan den tidsperiod som utdrag kan göras enligt förordningen och de tidpunkter som gäller registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar som anges i sametingslagen. En registrering kan ske först efter den slutliga sameröstlängden är fastställd. Enligt 3 kap. 6 § sametingslagen ska detta ske senast den 1 mars valåret. Kvalifikationen som anges i förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstningar att endast registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar kan begära utdrag innebär därför i praktiken att utdrag inte kan ges under hela den tidsperiod som anges i förordningen.

Valmyndigheten har framfört ett önskemål om en anpassning av den tidsperiod som grupperna, partierna eller de liknande sammanslutningarna kan göra utdrag inom enligt förordningen till den tid som gäller för registrering av dessa enligt sametingslagens bestämmelser. En anpassning av tidsperioden i förordningen till sametingslagens tidpunkter för registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar innebär att utdrag får ske mellan 1 mars och 1 maj valåret, dvs. en avsevärt kortare tidsperiod jämfört med den tidsperiod som i dag anges i förordningen. Å andra sidan har utdrag i praktiken inte kunnat ske tidigare än 1 mars valåret med anledning av registreringskravet. En anpassning av tidsperioden kan därför sägas vara en korrigering till redan rådande tillämpning av förordningen.

Det bör dock nämnas i sammanhanget att den tidsperiod som anges i förordningen innefattar grundtanken att utdrag kan ges också för den preliminära röstlängden. Att förkorta tidsperioden till att gälla från och med 1 mars till och med 1 maj valåret innebär att utdrag görs endast från den fastställda röstlängden. Det borde emellertid endast vara till fördel för dem som begär utdrag ur sameröstlängden att den är slutligt fastställd, eftersom huvudsyftet med förordningen är att möjliggöra för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar att med hjälp av

röstlängdsuppgifterna skicka information direkt till de röstberättigade. Möjligheten att ta del av preliminära röstlängdsuppgifter hindras dock inte av anpassningen av tidsperioden i förordningen, eftersom uppgifter ur den preliminära röstlängden kan begäras ut av envar enligt tryckfrihetsförordningen och lagen om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar.

6.7 Uppgifter om personer måste kunna verifieras för att tas upp i röstlängd

Förslag: För aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden ska uppgifter få inhämtas från Skatteverkets folkbokföringsregister. För det fall uppgifter saknas i folkbokföringen ska Sametinget och länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte göra rimliga efterforskningar om uppgifterna för aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden.

Om uppgifter om en person som enligt anmälan uppfyller kriterierna för rösträtt saknas i folkbokföringen eller inte kan verifieras på annat sätt tas personen inte upp i sameröstlängden.

Skälen för förslagen

Kontroll av uppgifter till sameröstlängden

Kriterierna för att bli upptagen i sameröstlängden framgår av bestämmelser i 3 kap. 3 § sametingslagen. I sameröstlängden tas den same upp som anmäler sig till valnämnden och som är svensk medborgare och på den samiska valdagen fyllt eller fyller 18 år. Under samma förutsättningar kan även utlänningar som enligt folkbokföringsdatabasen har varit folkbokförda i landet tre år i följd före valdagen bli upptagen i sameröstlängden. Sametingets valnämnd ansvarar för att ta emot anmälan till röstlängden, liksom för bedömningen om den anmälda personen uppfyller kriterierna för att bli upptagen i röstlängden. Valnämndens beslut om en person blir

upptagen eller inte i den preliminära röstlängden kan överklagas till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

För att kunna besluta om en person uppfyller kriterierna för rösträtt behöver uppgifter i anmälan kunna verifieras. För aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden får uppgifter om namn, personnummer, adress och medborgarskap inhämtas från folkbokföringsregistret. Detta regleras i 3 kap. 37 § sametingslagen.

Valmyndigheten har framfört att det finns en diskrepans mellan å ena sidan de villkor som finns för att vara röstberättigad och därmed bli upptagen i röstlängden och å andra sidan hur myndigheterna ska hantera en person vars uppgifter inte går att verifiera eller härleda. Eftersom krav på folkbokföring saknas som kriterium för rösträtt för svenska samer bosatta i Sverige verifieras de uppgifter som lämnas in vid anmälan till sameröstlängden genom den kontroll gentemot folkbokföringen som möjliggörs av bestämmelserna i 3 kap. 37 § sametingslagen. Vid några val har det vid framställningen av röstlängden påträffats enstaka personer som uppfyllt kriterierna för rösträtt men vars uppgifter saknats i folkbokföringen. Uppgifterna har därmed varken kunnat verifieras eller konstaterats felaktiga, och Valmyndigheten anser att det i dessa fall har varit otydligt om personerna ska finnas med i röstlängden.

Det är Sametingets valnämnd som enligt 3 kap. 4–7 §§ tar emot anmälan till röstlängden och upprättar både en preliminär och en slutlig röstlängd. Den preliminära röstlängden läggs ut för granskning och den som anser sig felaktigt nekad att bli upptagen i röstlängden liksom den röstberättigade som anser att någon annan blivit felaktigt upptagen i röstlängden kan överklaga detta till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte. Överklagandena prövas av länsstyrelsen och Sametinget upprättar därefter senast den 1 mars valåret en slutlig röstlängd.

Vid upprättandet av röstlängden inför ett val förs röstlängdsuppgifterna från det senast genomförda sametingsvalet över till en ny röstlängd. Därefter görs kontroller av de uppgifter som angetts i nya anmälningar till röstlängden. Kontrollerna görs utifrån de kriterier som finns i sametingslagen för rösträtt, men omfattar även kontroll av uppgifter gentemot folkbokföringen. Denna kontroll omfattar inte bara nya anmälningar utan även dem

som ingick i den slutliga röstlängden vid det föregående valet. Vid kontrollen säkerställs, bland annat, att avlidna personer inte tas med i den nya röstlängden. Att personen finns och att uppgifter om namn, personnummer, adress och medborgarskap stämmer kontrolleras också.

Inför fastställandet av den slutliga röstlängden görs motsvarande kontroll gentemot folkbokföringen. Om det vid denna kontroll upptäcks någon person, vars rösträtt anses vara uppfylld men som inte kan hittas i folkbokföringen, kan personen inte fråntas sin rösträtt. Detta beror på att frågan om att upptas i röstlängden ska avgöras i ett tidigare skede, inför upprättande av den preliminära röstlängden. Ett beslut om att inte upptas i röstlängd har stor inverkan och är ett avsevärt ingrepp i en persons rättigheter. Det är därför särskilt viktigt att det finns tydliga bestämmelser som anger vilka kriterier som ska vara uppfyllda för rösträtt, vilka instanser som bedömer och hanterar ärenden om rösträtt, när i processen bedömningen sker, och vilka möjligheter som finns att klaga på ett beslut om att upptas eller inte upptas i röstlängd. Sådana bestämmelser finns redan i sametingslagen.

Därutöver behöver det finnas kontrollverktyg för de instanser som hanterar och bedömer ärenden om rösträtt. Ur ett demokrati- och rättssäkerhetsperspektiv är det nödvändigt att röstlängden innehåller uppgifter som är korrekta och verifierbara. Det ska vara möjligt för de beslutande instanserna att kontrollera att angivna uppgifter är korrekta, så att ingen upptas i, eller utesluts från, röstlängden på felaktiga grunder. Det instrument som sametingslagen erbjuder för kontroll av namn, personnummer, adress och medborgarskap är folkbokföringsregistret.

Rimliga efterforskningar bör göras vid kontroll av uppgifter

För de samer som inte är svenska medborgare men som i övrigt uppfyller kriterierna för rösträtt finns ett folkbokföringskrav i sametingslagen motsvarande det krav som gäller vid allmänna val för medborgare i andra länder än Norge, Island och den Europeiska unionens medlemsstater. Man ska ha varit folkbokförd i minst tre år i följd före valdagen. Något särskilt folkbokföringskrav för samer som är svenska medborgare finns inte, och har inte heller ansetts

som nödvändigt för att ha rösträtt till Sametinget. I de allra flesta fall kan uppgifter om namn, personnummer, adress och medborgarskap ändå kontrolleras via folkbokföringen. För det fåtal personer vars uppgifter inte finns i folkbokföringen anger sametingslagen inga ytterligare verktyg för kontroll.

En möjlighet att skapa ökad tydlighet kring gränserna för rösträtt är att införa ett krav på att personen ska finnas med i folkbokföringen för att bli upptagen i röstlängden. Att finnas i folkbokföringen är inte detsamma som att vara folkbokförd. De flesta svenska medborgare som har ett personnummer finns i folkbokföringen, liksom de som utvandrat men som någon gång varit bosatt i Sverige. Att införa ett sådant krav skulle dock innebära en begränsning av nuvarande ordning, eftersom det skulle kunna finnas folkbokföringstekniska skäl till att uppgifter inte finns om en person i folkbokföringen.

En annan möjlighet är att tydliggöra att Sametingets valnämnd och länsstyrelsen är skyldiga att göra efterforskningar i rimlig omfattning i de enskilda fall där personen inte finns i folkbokföringen, och först därefter besluta om personen ska upptas i, eller avföras från, röstlängden. Dessa efterforskningar bör dock endast göras inför upprättandet av den preliminära röstlängden och vid överklaganden av röstlängden till länsstyrelsen, för att säkerställa att beslutet om personen ska upptas i, eller avföras från, röstlängden kan bli föremål för prövning. Därefter kan inga ändringar av röstlängden göras. På så sätt skapas en bredare möjlighet till kontroll av nödvändiga uppgifter, och det blir möjligt att överklaga det beslut som fattas efter kontrollen som görs inför upprättandet av den preliminära röstlängden. Något ytterligare kriterium för rösträtt behöver då inte införas.

Om detta bör författningsregleras är en bedömningsfråga. De möjligheter till kontroll gentemot folkbokföringen som anges i 3 kap. 37 § sametingslagen är inte tillräckliga för att ålägga Sametinget och länsstyrelsen att göra ytterligare efterforskningar i rimlig utsträckning för att verifiera en persons identitet och angivna uppgifter. Som bestämmelserna nu är formulerade kan Sametinget och länsstyrelsen efter kontroll gentemot folkbokföringen både inkludera och utesluta dem som anmält sig till röstlängden. Om myndigheterna önskar göra ytterligare efterforskningar för kontroll och verifiering av uppgifter görs det på eget initiativ utan stöd i

författning. För en fråga av sådan betydelse för den enskilda personens möjligheter att komma med i röstlängden kan avsaknaden av bestämmelser om ytterligare efterforskningar tyckas otillfredsställande. Samtidigt är ett författningskrav på rimliga efterforskningar svårt att göra tydligt. Det kan dels finnas olika möjligheter till efterforskningar som ändras över tid, dels skapas en subjektivitet kring när en rimlig nivå av efterforskning har uppnåtts. Det blir då upp till de beslutande myndigheterna att i varje enskilt fall redovisa vilka efterforskningar som gjorts innan beslut kan fattas om en person ska tas upp i röstlängden eller inte. Genom att valnämndens beslut kan överklagas kommer med tiden en praxis att etableras som visar vägen för vad som kan anses vara rimliga efterforskningar.

Vid en avvägning mellan att tillhandahålla en frivillig möjlighet till efterforskningar som ges inom ramen för nuvarande lagstiftning, och att införa en reglering som visserligen ställer krav på ytterligare efterforskningar men inte kan göras precis, är det senare alternativet att föredra. För individen kan sådana efterforskningar visa sig vara nödvändiga för att kunna bli påförd sameröstlängden, och för myndigheterna ges både en tydlig skyldighet att försöka hitta andra källor än folkbokföringen för verifiering av uppgifter och en transparens i hur kontroll och verifiering har skett när inga uppgifter finns i folkbokföringen. En sådan ordning bedöms därför bäst lösa det påtalade problemet, utan att kriterierna för rösträtt behöver ändras.

7 Ikraftträdande

Förslag: Samtliga författningsändringar ska träda i kraft den 1 januari 2024.

Skälen för förslaget: Författningsändringarna bör tillämpas från och med 2025 års ordinarie val till Sametinget. För att valadministrationen ska få tid att förbereda sig för de ändringar som detta innebär, bör författningsändringarna träda i kraft så tidigt som möjligt. Denna tidpunkt bedöms vara den 1 januari 2024.

8 Ekonomiska och andra konsekvenser

8.1 Förslagens övergripande konsekvenser

Val till Sametinget genomförs i maj vart fjärde år. De administrativa uppgifterna vid valet är uppdelade mellan Sametingets valnämnd, länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte och den centrala valmyndigheten. Valnämnden ansvarar för röstlängden och röstmottagningen i vallokalerna, länsstyrelsen för överklaganden av den preliminära röstlängden och röstsammanräkningen, och den centrala valmyndigheten ansvarar för röstkort, registrering av grupper, partier och liknande sammanslutningar och deras kandidater liksom för framställningen av valsedlar, kuvert och annat valmaterial.

Förslagen i denna promemoria innebär att en större enhetlighet uppnås mellan sametingsval och allmänna val, både vad gäller röstnings- och räkningsprocesserna och villkoren som rör grupper, partiers eller liknande sammanslutningars deltagande i val. Förslagen innebär även en harmonisering av vilka uppgifter som får ingå i de databaser som upprättas för sametingsval och allmänna val. Ökad enhetlighet och harmonisering mellan valtyperna har efterfrågats av berörda valmyndigheter och bedöms bidra både till en ökad förutsägbarhet och ett stärkt förtroende för genomförandet av sametingsvalen. Förslagen bedöms på ett övergripande plan förbättra och effektivisera genomförandet av sametingsval.

8.2 Konsekvenser för den centrala valmyndigheten

Förväxlingsprövning av beteckningar

Förslagen som rör grupper, partier och liknande sammanslutningar innebär att ett nytt administrativt förfarande introduceras för att förhindra att beteckningar som kan förväxlas av väljarna registreras för samma valtillfälle. Beteckningar som inte redan är godkända ska förväxlingsprövas av den centrala valmyndigheten. Prövningen kommer att utgöra ytterligare ett administrativt moment inför registreringen om deltagande i val och bedöms få konsekvenser så till vida att fler moment ska hinnas med inom ramen för den handläggningstid som står till buds. Möjligheten att överklaga ett beslut om registrering av anmälan kommer att medföra att tidsramen för tryckning och packning av samtliga valsedlar så att de kan distribueras tillsammans med röstkortet minskar. Förslaget om förväxlingsprövning av beteckningar får administrativa konsekvenser men bedöms inte medföra några extra kostnader.

Tryckning av beteckning i färg på valsedlarna

Förslaget om möjligheten att trycka beteckningen på valsedlarna i färg bedöms ge ökade kostnader för den centrala valmyndigheten. Förslaget att beteckningar får tryckas i färg på valsedlarna om gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen så önskar innebär att det valsedelstryckeri som upphandlas behöver kunna erbjuda färgtryck. Baserat på de kostnadsökningar som noterats för färgtryck från det allmänna valet 2018 bedöms kostnaderna för tryckning av valsedlar kunna öka med upp till en fjärdedel, beroende på i vilken utsträckning möjligheten utnyttjas.

8.3 Konsekvenser för Sametinget och länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte

Hanteringen av personuppgifter

Förslagen som rör villkor för hantering av personuppgifter bedöms få konsekvenser i flera fall. Förslaget att Sametinget som enda myndighet ska ansvara för hanteringen av begäran om utdrag enligt förordningen om utdrag ur databaser vid val och folkomröstningar bedöms både förenkla och snabba på förfarandet. Förslaget om att införa en bestämmelse som reglerar längsta tid för behandling av personuppgifter om kandidater i databasen för val till Sametinget bedöms underlätta och effektivisera hanteringen av röstlängdsuppgifterna eftersom dessa uppgifter får behandlas i databasen mellan två val. Det finns därför inte behov av att skriva ut röstlängden på papper längre för att föra över uppgifterna till en ny röstlängd. Förslaget att Sametinget och länsstyrelsen blir skyldiga att göra rimliga efterforskningar från andra källor om uppgifter om en person som anmält sig till röstlängden inte finns i folkbokföringen innebär en ny administrativ uppgift som måste genomföras i förekommande fall. Antalet sådana ärenden bedöms dock vara mycket lågt och kan därmed ligga inom ramen för den handläggning som i övrigt sker i ärendet. Förslagen bedöms inte medföra några extra kostnader.

Ansvaret för utbildning av röstmottagare

Förslaget att Sametinget genom valnämnden får ansvaret för att utbilda samtliga röstmottagare innebär ett utökat krav på valnämnden att erbjuda och genomföra utbildning. Uppdraget bedöms öka den arbetsinsats som behövs vid framställandet och genomförandet av utbildningen och betyder i praktiken att fler personer kommer att utbildas i valnämndens regi. Som en konsekvens härav bedöms kostnaderna för framtagandet och genomförandet av utbildningen öka.

Avskärmning av valsedlar i vallokalen

Förslaget att valsedlarna i vallokalerna ska vara avskärmade innebär att valnämnden ska se till att det finns lämpliga skärmar eller motsvarande skydd att använda för detta ändamål. Valnämnden lånar i dag valskärmar för röstning av den kommunala valnämnden i den kommun där vallokalen för sametingsvalet finns lokaliserad. Att låna fler skärmar, t.ex. av det slag som används för sittande röstning bör kunna täcka behovet för avskärmning av valsedlarna vid sametingsval. Den kostnad som uppstår för valnämnden utgörs av frakten av skärmarna, vilken bedöms öka eftersom antalet skärmar som behövs ökar som en konsekvens av förslaget.

Övriga förslag

Flera av förslagen i promemorian innebär att redan etablerade rutiner hos Sametingets valnämnd och länsstyrelsen författningsregleras. Det gäller bestämmelser som reglerar granskning och räkning av röster, antalet röstmottagare och deras uppgifter i vallokalen, tillhandahållandet av valsedlar, vallokalernas beskaffenhet och hur en röst görs i ordning. Även om förslagen innebär att fler uppgifter och krav påförs de berörda valmyndigheterna utförs redan dessa i praktiken och bedöms varken få administrativa konsekvenser eller ge ökade kostnader.

8.4 Konsekvenser för Valprovsnämnden

Valmyndighetens beslut om registrering av grupper, partier och liknande sammanslutningar föreslås kunna överklagas till Valprovsnämnden. Antalet partier, grupper eller liknande sammanslutningar som registreras är lågt. Vid det senaste valet till Sametinget anmälades och registrerades nio grupper, partier eller liknande sammanslutningar. Antalet överklaganden bedöms bli mycket få och kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

8.5 Förslagens övriga konsekvenser

Förslagen bedöms inte ha någon effekt på brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet. Inga kostnader för enskilda bedöms uppkomma till följd av förslagen. Promemorians förslag bedöms inte heller få några följder för den kommunala självstyrelsen, för sysselsättningen och offentlig service runt om i landet, för småföretags arbetsförutsättningar, för företagens administrativa kostnader, för jämställdheten mellan kvinnor och män, för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen eller ur miljösynpunkt.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i sametingslagen (1992:1433)

3 kap.

2 § För valet till Sametinget utgör landet en valkrets. Uppgifter vid val till Sametinget fullgörs av *valnämnden*, den centrala valmyndigheten enligt vallagen (2005:837) och av länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

Paragrafen innehåller övergripande bestämmelser som rör val till Sametinget.

Den tidigare *andra meningen* om att valnämnden utser valförrättare har flyttats till den nya 14 a §, där begreppet valförrättare ersätts av ordet röstmottagare.

8 § Den som har rösträtt till Sametinget är valbar till Sametinget. *Endast kandidater för registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar är valbara.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om rösträtt och valbarhet.

Den mening som tidigare utgjorde sista stycket i 9 § har flyttats till denna paragraf med syftet att bestämmelser som rör rösträtt och valbarhet finns samlade.

Det görs samtidigt en mindre språklig justering i bestämmelsen.

Anmälan om deltagande i val

9 § Den centrala valmyndigheten beslutar om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater. *Endast registrerade*

grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater får delta i valet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater.

Första meningen motsvarar första meningen tredje stycket i nuvarande 9 §. Den *andra meningen* är ny och tydliggör att endast registrerade grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater får delta i valet. Den nuvarande andra meningen tredje stycket i 9 § om att den centrala valmyndighetens beslut inte får överklagas har tagits bort. Valmyndighetens beslut om registrering kan överklagas, se den nya 33 a §. Övriga bestämmelser i nuvarande 9 § återfinns i de nya 9 a–d §§.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.2.

9 a § *En anmälan om deltagande i val till Sametinget ska inför varje ordinarie val lämnas in till den centrala valmyndigheten. Anmälan ska ha kommit in senast den 15 mars valåret.*

En anmälan ska innehålla

- 1. namn på minst tre kandidater i bestämd ordningsföljd,*
- 2. en skriftlig förklaring från varje kandidat att denne har gett sitt tillstånd, och*
- 3. beteckningen för den grupp, det parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör.*

En beteckning enligt första stycket 3 ska bestå av eller innehålla ord. Beteckningen får innehålla en symbol.

Paragrafen är ny och innehåller samlade bestämmelser om vad en anmälan om deltagande i sametingsval ska innehålla.

Första och andra stycket 1 och 2 motsvarar till stor del nuvarande 3 kap. 9 § första stycket. Av den nya 35 a § framgår att en sådan skriftlig förklaring som avses i andra stycket 2 även gäller vid ett eventuellt omval.

Andra stycket 3 är ny och innehåller en bestämmelse om att en anmälan ska innehålla beteckningen för den grupp, det parti eller liknande sammanslutning som kandidaterna tillhör. Med beteckning avses den benämning eller det namn som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning anger i sin anmälan om deltagande i ett visst val enligt 9 §.

I det nya *tredje stycket* anges vilka villkor som behöver vara uppfyllda för att en beteckning ska registreras. Att en beteckning behöver registreras följer av behovet att säkerställa att beteckningar inte ska kunna vara så lika varandra så att de kan förväxlas av väljarna. Endast beteckningar som uppfyller villkoren får ingå i ett beslut om registrering om deltagande i val. Inga andra beteckningar tillåts.

I bestämmelsen anges villkoren för vad som får utgöra en beteckning. Den ska bestå av eller innehålla ord och får även innehålla en symbol. Villkoren har språkligt utformats på samma sätt som motsvarande bestämmelser i vallagen (2005:837). Regleringen innebär att det blir obligatoriskt för en beteckning att bestå av eller innehålla ord, men att det är frivilligt att inkludera en symbol i beteckningen. Bestämmelserna sätter ett ramverk kring vad som utgör en beteckning när dessa behöver jämföras för att undvika förväxling, se 9 c § nedan.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.2.

9 b § *För grupper, partier eller liknande sammanslutningar som inte har mandat i Sametinget ska anmälan ha ett dokumenterat stöd av minst 50 personer, som ska vara upptagna i den slutliga röstlängden för det kommande valet.*

Paragrafen motsvarar tidigare 9 § andra stycket.

9 c § *Den centrala valmyndigheten ska registrera en beteckning om*
1. beteckningen har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen, eller
2. beteckningen inte kan antas bli förväxlad med en beteckning som
a) redan har registrerats eller anmälts för registrering för samma valtillfälle, eller
b) har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen.

Paragrafen är ny och reglerar förutsättningarna för registrering av beteckning.

Under *punkt 1* anges att en beteckning ska registreras om den har registrerats för något av de två närmast föregående valen. En tidigare registrerad beteckning är en beteckning som ingått i ett beslut om registrering av anmälan om deltagande vid ett tidigare val. Utgångspunkten är att tidigare registreringar om anmälan om deltagande i val endast kan innehålla godkända beteckningar.

Villkoret att beteckningen ska ha varit registrerad för något av de två närmast föregående valen är dock inte absolut.

Beteckningar som inte uppfyller kravet på tidigare registrering kan registreras efter en förväxlingsprövning. I *punkt 2* anges förutsättningarna för förväxlingsprövningen. Det som provas är om beteckningen antas kunna bli förväxlad med en annan beteckning som redan har registrerats eller anmälts för registrering för samma valtillfälle, eller har varit registrerad för något av de två närmast föregående valen. Frågan om förväxlingsrisk bör bedömas med utgångspunkt från väljarnas möjligheter att särskilja partibeteckningarna. Bestämmelserna motsvarar vad som gäller vid allmänna val och har språkligt utformats på samma sätt.

Beslutet av förväxlingsprövningen enligt denna paragraf ligger inom ramen för handläggningen av en anmälan om deltagande i val och ska ingå som en del i det beslut om registrering som fattas enligt 9 §. Beslutet om registrering av anmälan får överklagas, se den nya 33 a §.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.3.

9 d § *Den centrala valmyndighetens beslut enligt 9 § ska omedelbart kungöras genom att beslutet publiceras på myndighetens webbplats.*

Paragrafen är ny. I bestämmelsen anges att ett beslut om registrering av grupper, partier eller liknande sammanslutningar och kandidater omedelbart ska kungöras på myndighetens webbplats. Bestämmelsen möjliggör att beslutet kan överklagas och motsvarar i huvudsak bestämmelserna i vallagen om anmälan om deltagande i val (2 kap. 19 §) och registrering av partibeteckning (2 kap. 8 §).

Förslaget behandlas i avsnitt 3.4.

12 a § *Valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som registrerats för valet ska tillhandahållas i vallokalen under den tid som röstmottagningen pågår.*

Valsedlarna ska läggas fram på en lämplig avskärmad plats i eller i anslutning till vallokalen.

Paragrafen är ny och reglerar villkoren för tillhandahållandet av valsedlar i vallokalen.

I *första stycket* anges att valsedlar för de grupper, partier eller liknande sammanslutningar som registrerats för valet ska

tillhandahållas i vallokalen under hela den tid som röstmottagningen pågår. Bestämmelsen innebär att valnämnden, som ansvarar för röstmottagningen, också blir ansvarig för att valsedlarna tillhandahålls i vallokalerna. Det blir röstmottagarnas uppgift att kravet på tillhandahållandet efterlevs under röstmottagningen. Ansvaret för tillhandahållandet innefattar även att hålla ordning bland valsedlarna bakom avskärmningen. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller vid allmänna val för de valsedlar som valadministrationen måste tillhandahålla på ett röstmottagningsställe.

I *andra stycket* anges att valsedlarna ska läggas fram på en avskärmad plats antingen i eller i anslutning till vallokalen. Detta innebär att avskärmningen ska göras på ett sådant sätt att väljarna ska kunna ta en valsedel i avskildhet utan insyn. Avskärmningen för valsedlarna ska inte sammanblandas eller sättas ihop med valskärmarna där väljarna gör i ordning sina röster. De olika typerna av avskärmningar ska hållas åtskilda. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller vid allmänna val och har språkligt utformats på samma sätt.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.3.

14 § Valnämnden beslutar på vilka orter röstning kan ske i vallokal.

Valnämnden ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som vallokaler och som i fråga om lokalisering och tillgänglighet ger väljarna goda möjligheter att rösta. En vallokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt lämpad för ändamålet så att väljaren inte hindras eller störs under röstningen.

Vallokaler ska hållas öppna mellan klockan 8 och 20 valdagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vallokalernas beskaffenhet.

Bestämmelsen i *första stycket* är oförändrad.

I *andra stycket* har nya bestämmelser tillkommit. Där anges dels att de lokaler som används som vallokaler ska vara lämpliga i fråga om lokalisering och tillgänglighet, dels att lokalen ska vara tydligt avgränsad och i övrigt lämpad för ändamålet så att väljaren inte hindras eller störs under röstningen. Att lokalen ska vara lämplig i fråga om lokalisering betyder att lokalen ska vara belägen så att väljarna kan identifiera vilken lokal som avses och definiera var den ligger. Lokalen ska även vara belägen så att det är enkelt att ta sig dit. Att lokalen ska vara tillgänglig betyder att det ska vara möjligt för

personer med funktionsnedsättning att ta sig in till lokalen, till exempel med hjälp av ramp, hiss eller andra lämpliga åtgärder. Rimliga möjligheter att parkera eller stanna ett fordon, såsom privatbil eller taxi, i anslutning till lokalen, bör också övervägas.

Att vallokalen ska vara tydligt avgränsad betyder att vallokalen måste inrättas så att den är fysiskt avskärmd i förhållande till omgivande verksamheter. Det kan till exempel innebära att vallokalen består av ett enskilt rum, där väggarna utgör den naturliga avgränsningen. Det kan också innebära att en del av ett rum avgränsas genom någon form av skärm eller liknande. Syftet med avgränsningen är att väljaren inte ska störas eller hindras under röstningen. Att en lokal i övrigt ska vara lämpad för ändamålet innebär att valnämnden har ett ansvar att, utöver de specifika krav på lokalens beskaffenhet som anges i paragrafen, göra en egen bedömning om det finns andra skäl som skulle kunna göra lokalen olämplig för ändamålet. Bestämmelserna motsvarar i sina delar vad som gäller vid allmänna val och har språkligt utformats på samma sätt.

I *andra stycket* har en språklig justering gjorts där skall ersätts med ska.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.2.

Röstning i vallokal

14 a § *Röstmottagare förordnas av valnämnden. Som röstmottagare får endast den förordnas som har fått sådan utbildning som behövs för uppdraget. Valnämnden ansvarar för utbildning av röstmottagare.*

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om röstmottagare.

I den *första meningen* framgår att samtliga röstmottagare måste förordnas av valnämnden för att kunna tjänstgöra i den befattningen. Motsvarande bestämmelse fanns tidigare i 3 kap. 1 §.

Den *andra meningen* reglerar att endast den som fått nödvändig utbildning för uppdraget får förordnas till röstmottagare.

Bestämmelserna motsvarar vad som gäller vid allmänna val och har språkligt utformats på samma sätt.

Sista meningen anger att valnämnden ansvarar för utbildningen av röstmottagare. Det innebär att valnämnden ansvarar för att tillhandahålla och genomföra utbildningen, liksom för dess innehåll.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.4.

14 b § *För varje vallokal ska det utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden.*

Vid röstmottagning ska minst tre av röstmottagarna vara närvarande. En av dessa ska vara ordföranden eller ordförandens ersättare.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om antalet röstmottagare i vallokal.

I *första stycket* anges att det ska utses minst fyra röstmottagare, varav en ordförande och en ersättare för ordföranden. Bestämmelsen motsvarar det som gäller för röstmottagning i vallokal vid allmänna val och har språkligt utformats på samma sätt. Antalet fyra är ett minimiantal för att röstmottagningen ska anses kunna ske under godtagbara former och förutsättningar. Det finns ingenting som hindrar att fler röstmottagare förordnas, till exempel för att öka antalet avbyten eller för att öka närvaron av röstmottagare under perioder av hög belastning.

Genom att ange att det måste förordnas både en ordförande och en ersättare för denne utpekas en funktion som har mer ansvar än övriga röstmottagare, till exempel för arbetsledning och problemlösning. Det exakta innehållet i ordförandens ansvar bestäms av valnämnden. Valnämndens övergripande ansvar för genomförandet av röstmottagningen och utbildningen av röstmottagare kan dock inte överlätas till denna funktion.

I *andra stycket* anges att minst tre röstmottagare måste vara närvarande, och att en av dessa ska vara ordföranden eller dennes ersättare. Antalet tre är ett minimiantal för att röstmottagningen ska anses kunna genomföras säkert och enligt föreskriven ordning. Det finns ingenting som hindrar att fler röstmottagare än tre finns i vallokalen samtidigt, till exempel under perioder av hög belastning eller om det bedöms nödvändigt av andra skäl.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar vad som gäller för röstning i vallokal vid allmänna val (3 kap. 4 § samt 6 § andra stycket vallagen) och har språkligt utformats på samma sätt.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.4.

15 § *Vid röstning i vallokal tar väljaren en valsedel, lägger in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den och försluter det. Den väljare som vill lämna en*

särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald.

Väljaren lämnar valkuvert och det ytterkuvert som också är röstkort till *röstmottagaren*. Denne kontrollerar att väljaren ställt i ordning bara ett valkuvert och att kuvertet inte är försett med obehörig märkning. Därefter lägger *röstmottagaren* i väljarens närvaro in valkuvertet i ytterkuvertet och *klistrar igen* det. Röstmottagaren tar slutligen hand om ytterkuvertet samt antecknar på en särskild förteckning väljarens namn.

Den som saknar det ytterkuvert som också är röstkort får inte rösta. En väljare som inte är känd för röstmottagaren ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Den som inte gör det får inte rösta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur väljaren gör i ordning sin röst.

I *första stycket* har flera nya bestämmelser tillkommit. En ny bestämmelse har införts om att väljaren ”tar” en valsedel. Att ge en sådan instruktion följer av att det regleras i 12 a § ovan att valsedlar ska tillhandahållas i vallokalen. Det ska således finnas valsedlar i vallokalen för väljarna att ta.

Utöver tidigare instruktioner om att väljaren ska lägga in valsedeln i ett valkuvert och försluta kuvertet har en instruktion lagts till om att valsedeln inte får vikas. Bestämmelsen är en anpassning till vallagens bestämmelser (7 kap. 2 § punkt 2 vallagen) och syftar till att underlätta bedömningen att valkuvertet är iordninggjort på rätt sätt och endast innehåller en valsedel. Vidare har det tillkommit en instruktion om hur väljaren personröstar. Den väljare som vill lämna en särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald. Bestämmelsen är ny och motsvarar både innehållsmässigt och språkligt vad som gäller vid allmänna val.

I *första stycket* har även en språklig justering införts. Ordet försluter har ersatt ordet tillsluter för att anpassas till vallagens nomenklatur för stängningen av ett valkuvert. Ordet försluter innefattar både att valkuvertet kan klistras igen och att fliken kan vikas in. Ett kuvert som inte är igenklistrat men som har fliken invikt ska således godkännas vid granskning.

I *andra stycket* har två språkliga justeringar skett. Ordet valförrättare har ersatts med röstmottagare, och ordet tillsluter har ersatts med begreppet klistrar igen. Båda justeringarna är anpassningar till vallagens nomenklatur.

Förslagen behandlas i avsnitten 4.5 och 4.7.

17 § Vid röstning i vallokal gäller också 7 kap. 3 § samt 8 kap. 3–5 och 7 a §§ vallagen (2005:837).

Avbryts röstningen *ska* mottagna ytterkuvert förvaras på ett betryggande sätt.

Paragrafen anger hänvisningar till tillämpliga bestämmelser om röstning i vallagen.

I *första stycket* finns två nya hänvisningar till vallagen, 8 kap. 3 § samt 7 a § vallagen. Hänvisningen till 8 kap. 3 § vallagen innebär ett uttryckligt förbud mot propaganda. Hänvisningen till 8 kap. 7 a § vallagen innebär att en möjlighet för röstmottagarna att ta emot en röst utanför vallokalen om lokalen vid någon tidpunkt under röstmottagningen inte är tillgänglig för väljare med funktionsnedsättning. Det kan, till exempel, röra sig om att en hiss, ramp eller annan tillgänglighetsfunktion tillfälligt går sönder och väljaren därmed inte kan ta sig in i lokalen för att rösta.

I *andra stycket* har en språklig justering gjorts där skall ersätts med ska.

Förslagen behandlas i avsnitten 4.2 och 5.2.

18 § *Röstmottagaren* ska omgående sända de mottagna *igenklistrade* ytterkuverten till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte tillsammans med förteckningen över de väljare som röstat i vallokalen. Försändelsen *ska* sändas som värdepost.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vidarehanteringen av mottagna röster i vallokalen.

Ändringarna innebär endast språkliga justeringar, där ordet valförrättare ersätts av röstmottagare, ordet förslutna ersätts av igenklistrade och skall ersätts av ska.

Förslaget behandlas i avsnitten 4.4 och 4.7.

19 § Vid brevröstning lägger väljaren själv in sin valsedel i ett valkuvert *utan att vika den och försluter det. Den väljare som vill lämna särskild personröst ska på valsedeln markera detta i det särskilda utrymme för personröst som finns vid den kandidat som väljaren helst vill se vald.* I närvaro av två vittnen lägger väljaren sedan valkuvertet i det ytterkuvert som också är röstkort och *klistrar igen* det. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet

en försäkran på heder och samvete att han eller hon gjort på detta sätt. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran och att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena ska ha fyllt 18 år.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt första stycket lägger väljaren in försändelsen i ett omslagskuvert och *klistrar igen* detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte.

En väljare som på grund av funktionsnedsättning eller liknande inte kan avge sin röst i föreskriven ordning får vid röstningen anlita någon annan person som hjälper honom eller henne vid röstningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur en brevröst görs i ordning.

I *första stycket* har motsvarande förtydliganden införts som i 15 § första stycket gällande hur en röst görs i ordning.

I övrigt har en språklig justering gjorts på två ställen där ordet *tillsluter* ersätts av *klistrar igen*.

Förslagen behandlas i avsnitten 4.5 och 4.7.

20 § *En brevröstningsförsändelse ska vara länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte tillhanda innan förrättningen enligt 22 § påbörjas.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om brevröstningsförsändelser.

Bestämmelsen att en brevröst ska avges senast på valdagen har ersatts med en bestämmelse om att en brevröstningsförsändelse senast ska vara adressaten tillhanda innan förrättningen som avses i 22 § påbörjas. Bestämmelsen innebär att alla försändelser som kommit in innan förrättningen påbörjas ska anses ha kommit in inom föreskriven tid.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.6.

22 § Vid en offentlig förrättning, som ska påbörjas så snart det kan ske sedan en vecka förflutit från valdagen, ska länsstyrelsen granska och räkna de avgivna rösterna.

Länsstyrelsen ska kungöra tid och plats för förrättningen. Kungörelsen ska anslås på länsstyrelsens webbplats senast dagen före förrättningen äger rum.

Vid sammanräkningen prövar länsstyrelsen valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut som denna prövning föranleder.

Vid förrättning *ska* protokoll föras.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förrättningen för granskning och räkning av röster.

I ett nytt *andra stycke* finns nya bestämmelser som anger att länsstyrelsen ska kungöra tid och plats för förrättningen på länsstyrelsens webbplats senast dagen före förrättningen äger rum. Bestämmelserna innebär att länsstyrelsen är skyldig att meddela allmänheten om var och när förrättningen ska äga rum. Skyldigheten avser att anslå tid och plats för förrättningen på länsstyrelsens webbplats. Det finns dock inget hinder för länsstyrelsen att anslå informationen på fler plattformar, till exempel, genom annons i ortstidningar, på länsstyrelsens fysiska anslagstavla eller liknande.

I *tredje stycket* har två meningar tagits bort. Dessa har flyttats till den nya paragrafen 30 a §, se nedan. Detsamma gäller det tidigare tredje stycket.

I *första och fjärde styckena* har språkliga justeringar gjorts där ordet skall har ersatts med ska.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

22 a § *Förrättningen börjar med att den av röstmottagarna som är ordförande visar de närvarande att valurnan är tom. Därefter får granskningen och räkningen av avgivna röster börja.*

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om valurnans beskaffenhet inför gransknings- och räkningsförrättningen.

Den *första meningen* anger att ordföranden måste visa för de närvarande att valurnan är tom. Det kan, till exempel, innebära att de närvarande ombeds att stiga fram och titta ner i valurnan för att bekräfta att urnan är tom. Paragrafen innebär ingen skyldighet för de närvarande att göra denna kontroll, men utgör en kontrollåtgärd som måste utföras. Med begreppet ”de närvarande” innefattas samtliga personer, dvs. både besökare och de som tjänstgör under förrättningen.

Den *andra meningen* anger att förrättningen får börja först efter att det förevisats att urnan är tom.

Bestämmelserna motsvarar vad som gäller vid allmänna val för röstmottagning i vallokal och har språkligt utformats på samman sätt.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

23 § Granskningen inleds med att de ytterkuvert som kommit in från vallokalerna räknas. Antalet kuvert jämförs med det antal avgivna röster enligt förteckningarna från vallokalerna. *Uppgifterna antecknas i protokollet.*

Har någon väljare röstat mer än en gång i vallokal, *ska* väljarens röst förklaras *ogiltig* och *ytterkuvertet* med väljarens röst *obrutet* läggas åt sidan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om granskning av röster avlämnade i vallokal.

I *första stycket* har meningen om att det ska antecknas i röstlängden vilka väljare som röstat i vallokalen tagits bort och ersatts med en bestämmelse om att antalet mottagna kuvert och antalet avgivna röster i vallokalen ska antecknas i protokollet. Bestämmelsen innebär en skyldighet för länsstyrelsen att ange i protokollet både hur många mottagna röster som förteckningarna från vallokalerna uppvisar, och det antal kuvert som mottagits i försändelserna från vallokalerna.

I *andra stycket* har ett antal språkliga justeringar gjorts. Pluralformer har justerats till singular och ordet skall har ersatts med ska.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

24 § Sedan de röster som *ska* förklaras *ogiltiga* enligt 23 § andra stycket har lagts åt sidan och anteckning om *ogiltighetsgrunden* har gjorts i protokollet, kontrolleras att övriga ytterkuvert är *igenklistrade*.

Är ytterkuvertet *igenklistrat*, bryts det och valkuvertet granskas. Därvid kontrolleras att valkuvertet är av föreskriven beskaffenhet och att väljaren har ställt i ordning endast ett valkuvert samt att valkuvertet inte är försett med obehörig märkning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur avlämnade röster ska granskas och bedömas vid länsstyrelsens sammanräkningsförrättning.

Paragrafen innehåller endast språkliga justeringar där skall ersätts med ska och tillslutna och tillslutet ersätts med igenklistrade och igenklistrat.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.7.

25 § Föreligger inte någon brist vid den granskning som *ska* göras enligt 24 § läggs valkuvertet i en valurna och *det markeras i röstlängden att väljaren*

har röstat. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvert läggs åt sidan. Därvid *ska* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltighetsförklaringen görs i protokollet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om granskningen av valkuvert som tagit emot i vallokal.

Ett tillägg har gjort i paragrafens *första mening* om att markering ska ske i röstlängden för valkuvert som godkänts vid granskningen. Tillägget innebär att det är väljare vars valkuvert godkänns vid granskningen som får en markering i röstlängden. Väljare vars valkuvert ogillas får ingen markering i röstlängden, men en ogiltighetsförklaring måste antecknas i protokollet för varje sådan röst. Redovisningen av samtliga mottagna röster återfinns därmed i protokollet, samtidigt som markeringarna i röstlängden återger antalet godkända valkuvert.

En språklig justering har gjorts i *första och näst sista meningen* där ordet skall har ersatts med ska.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

27 § Granskningen av brevröstningsförsändelserna inleds med att omslagskuverten räknas, varefter antalet antecknas i protokollet. Därefter kontrolleras att:

1. omslagskuverten inte har blivit öppnade *efter att de klistrats igen*, och
2. försändelsen *har kommit in inom föreskriven tid*.

Föreligger inte någon brist vid den granskning som avses i första stycket *ska* de godkända försändelserna behandlas vidare enligt vad som föreskrivs i 28 §. I annat fall läggs försändelsen åt sidan. Antalet försändelser som har lagts åt sidan antecknas i protokollet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om granskning av brevröstningsförsändelser.

I *första stycket punkt 1* görs en språklig justering där beskrivningen efter tillslutandet ersätts med *efter att de klistrats igen*.

I *första stycket punkt 2* tas villkoret att försändelsen inte ska vara avgiven senare än valdagen bort och ersätts med villkoret att försändelsen ska ha kommit in inom föreskriven tid. Med föreskriven tid avses den tid som refereras till i 20 §, där det framgår att försändelsen ska ha kommit fram innan länsstyrelsens sammanräkningsförrättning påbörjats. Det betyder att det kan komma in försändelser samma dag som förrättningen ska hållas, och

att det är tidpunkten för förrättningens början som avgör om försändelsen ska anses vara inkommen inom föreskriven tid. Tidpunkten bestäms av länsstyrelsen, och bör sättas så att dagens inkommande post har anlänt.

Förslaget behandlas i avsnitt 4.7.

30 § Föreligger inte någon brist vid den granskning som ska göras enligt 29 § läggs valkuvertet i en valurna tillsammans med de godkända valkuverten från röstningen i vallokalerna *och det markeras i röstlängden att väljaren har röstat*. I annat fall förklaras rösten ogiltig och ytter- och valkuvertet läggs åt sidan. Därvid *ska* valkuvertet ligga i ytterkuvertet. Anteckning om ogiltigförklaringen görs i protokollet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om granskningen av valkuvert som kommit in som brevröster.

Ett tillägg har gjort i paragrafens *första mening* om att markering ska ske i röstlängden för valkuvert som godkänts vid granskningen. Tillägget innebär att det är väljare vars valkuvert godkänns vid granskningen som får en markering i röstlängden. Väljare vars valkuvert inte godkänns får ingen markering i röstlängden, men en ogiltighetsförklaring måste antecknas i protokollet för varje sådan röst. Redovisningen av samtliga mottagna röster återfinns därmed i protokollet, eftersom markeringarna i röstlängden återger antalet godkända valkuvert.

En språklig justering har gjorts i *första och näst sista meningen* där ordet skall har ersatts med ska.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.3.

30 a § När samtliga valkuvert som ska läggas i valurnan lagts ska urnan tömmas och räkningen påbörjas. Räkningen går till på följande sätt:

1. Valkuverten räknas. Antalet valkuvert jämförs med antalet markeringar i röstlängden.

2. Valkuverten öppnas och innehållet granskas. Härvid gäller i tillämpliga delar 13 kap. 6 och 7 §§, 8 § första stycket 1 samt andra och tredje styckena vallagen (2005:837). Vidare gäller att ett namn som skrivits till på en valsedel ska anses obefintligt.

3. De valsedlar som godkänns sorteras och räknas efter beteckning och namnlista.

4. Personrösterna räknas.

Resultatet av rösträkningen anges i protokollet.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om hur räkningen av röster från valurnan ska gå till.

Bestämmelserna innebär att vissa moment vid räkningen blir obligatoriska och att momenten måste genomföras i viss ordning. Under *punkt 2* har två meningar införts som tidigare återfanns i 3 kap. 22 §.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.4.

32 § Vid mandatfördelningen mellan grupper, partier och liknande sammanslutningar *ska* mandaten fördelas proportionellt på grundval av valresultatet. Härvid tilldelas mandaten, ett efter annat, den grupp, det parti eller motsvarande som för varje gång uppvisar det största jämförelsetalet. Jämförelsetalet är, så länge gruppen, partiet eller sammanslutningen ännu inte tilldelats något mandat, röstetalet delat med 1,2. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att röstetalet delas med det tal som är ett högre än det dubbla antalet mandat som redan har tilldelats gruppen, partiet eller sammanslutningen.

För varje mandat som en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning har fått *ska* en ledamot utses. När en ledamot utses ska reglerna i 14 kap. 9 och 10 §§ vallagen (2005:837) om val till riksdagen tillämpas. För att personligt röstetal *ska* fastställas för en kandidat måste kandidaten dessutom ha fått lägst 25 särskilda personröster.

Sedan länsstyrelsen fördelat mandaten i Sametinget *ska* resultatet av valet offentliggöras genom kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar.

Länsstyrelsen *ska* utan dröjsmål till Sametinget och regeringen redovisa resultatet av valet samt utfärda bevis till valda ledamöter och ersättare.

Paragrafen innehåller bestämmelser om fördelning av mandat.

I *första stycket* har talet 1,4 ersatts med 1,2.

I *andra, tredje och fjärde styckena* har språkliga justeringar gjorts där ordet skall har ersatts med *ska*.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.5.

32 a § Om en ledamot har avgått före utgången av den tid för vilken ledamoten blivit vald, ska länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande inkalla en ny ordinarie ledamot enligt de bestämmelser i 14 kap. 21 § vallagen (2005:837) som avser ny ordinarie landstingsledamot.

Om en ersättare för ledamot har inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som ersättare av annan orsak, ska länsstyrelsen på anmälan av Sametingets ordförande utse ytterligare ersättare enligt de bestämmelser i 14 kap. 22 § vallagen som avser ersättare för landstingsledamot.

Den förrättning som avses i första och andra styckena är avslutad när protokollet från förrättningen har lagts fram för granskning. Efter sammanräkningen ska valsedlarna åter läggas i omslag på det sätt som föreskrivs i 31 §.

Länsstyrelsen ska utfärda bevis till ledamöter och ersättare som utsetts genom förrättningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur ledamöter och ersättare som avgår under mandatperioden ska utses.

I ett nytt *fjärde stycke* har en ny bestämmelse tillkommit om att länsstyrelsen ska utfärda bevis till ledamöter och ersättare som utses under mandatperiodens gång. Bestämmelsen innebär att länsstyrelsen blir skyldig att utfärda samma typ av bevis som avses i 3 kap. 32 § sista stycket också för ledamöter och ersättare som utses under mandatperiodens gång.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.5.

33 a § *Den centrala valmyndighetens beslut om registrering enligt 9 § får överklagas hos Valprövningsnämnden. Beslutet får överklagas av den grupp, det parti eller den liknande sammanslutning som beslutet gäller. Det får också överklagas av en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning som redan är registrerad.*

Överklagandet ska ges in till Valprövningsnämnden och vara nämnden till handa senast inom en vecka från den dag det överklagade beslutet kungjordes.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om överklaganden av beslut om registrering.

Första stycket anger att den centrala valmyndighetens beslut om registrering får överklagas hos Valprövningsnämnden. Stycket anger vidare att beslutet får överklagas av den grupp, det parti eller den liknande sammanslutning som beslutet avser, men också av en grupp, ett parti eller liknande sammanslutning som redan är registrerad.

I *andra stycket* anges att överklagandet ska ges in till Valprövningsnämnden och vara den till handa senast inom en vecka från den dag beslutet kungjordes. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller vid allmänna val för anmälan om deltagande i val och har språkligt utformats på samma sätt.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.4.

35 a § *En anmälan om deltagande i val och beslut om registrering av kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar inför ordinarie val gäller även vid omval.*

En skriftlig förklaring enligt 9 a § andra stycket 2 gäller även för omval i det val som anmälan avser.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om omval.

Första stycket reglerar att en anmälan om deltagande i val och beslut om registrering av anmälan om deltagande i val av kandidater, grupper, partier och liknande sammanslutningar inför ordinarie val också ska gälla vid omval. Bestämmelsen innebär att ingen ny anmälan om deltagande i val behöver lämnas in om omval förordnas.

Andra stycket reglerar att den skriftliga förklaring som kandidaterna ska foga till anmälan om att denne ger sitt tillstånd till kandidaturen också ska gälla för omval i det val som anmälan avser. Det innebär att kandidatens tillstånd gäller både det ordinarie valet och vid ett eventuellt omval.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.2.

37 § *För aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden får uppgifter från Skatteverkets folkbokföringsregister inhämtas. För det fall där inga uppgifter finns i folkbokföringen ska ytterligare efterforskningar göras i rimlig omfattning för aktualisering, komplettering och kontroll av röstlängden.*

Den som anmält sig till sameröstlängden och vars uppgifter inte går att verifiera genom åtgärd enligt första eller andra stycket tas inte upp i röstlängden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur uppgifter får och ska inhämtas för aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden.

I *första stycket* har uppräknningen av vilka uppgifter som får inhämtas från Skatteverkets folkbokföringsregister tagits bort och ersatts med en generell bestämmelse om att uppgifter får inhämtas från Skatteverkets folkbokföring för avsett syfte. Bestämmelsen innebär att de uppgifter från Skatteverkets folkbokföringsregister som behövs för aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden får hämtas in. Att uppgifter hämtas in betyder att de kan beställas eller på annat sätt verifieras från folkbokföringen. Uppgifter som hämtas in får ingå i en automatiserad databehandling

endast om det finns lagstöd för det. De uppgifter som får ingå och behandlas i den databas som upprättas för val till Sametinget regleras i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar. Uppgifter utöver dessa som hämtas in, till exempel för handläggning av ett rösträttsärende, får inte ingå i databasen.

I samma stycke har en ny bestämmelse införts om att ytterligare efterforskningar ska göras i de fall där inga uppgifter finns i folkbokföringen för aktualisering, komplettering och kontroll av sameröstlängden. Bestämmelsen innebär ett krav på valnämnden och i förekommande fall länsstyrelsen att försöka hitta andra källor för att kunna aktualisera, komplettera och kontrollera röstlängden om inga uppgifter finns i den svenska folkbokföringen. Det kan, till exempel, vara kontakter med grannländers folkbokföring för att verifiera dödsfall, eller andra uppgifter som kan avgöra en persons rösträtt och som behöver verifieras.

I *andra stycket* anges att om uppgifter om den som anmält sig till sameröstlängden varken går att verifiera utifrån Skatteverkets folkbokföringsregister eller utifrån andra källor tas personen inte upp i röstlängden. Bestämmelsen är ny och innebär ett krav att uppgifter som är avgörande för rösträtten måste kunna verifieras för att personen ska kunna tas upp i röstlängden.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.7.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar

2 kap.

Längsta tid för behandling

12 § Uppgifter om en person som avses i 2 § 1 *får inte behandlas under längre tid än* en månad efter det att det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt *får uppgifterna inte behandlas under längre tid än* en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

Uppgifter om en person som avses i 2 § 2 *får inte behandlas under längre tid än en månad* efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Bestämmelserna i första och andra stycket hindrar inte att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om längsta tid för behandling av personuppgifter i val- och folkomröstningsdatabasen. I paragrafen har bestämmelserna om gallring ersatts av bestämmelser som reglerar den längsta tid som personuppgifterna får behandlas.

I *första stycket* regleras längsta tid för behandling av personuppgifter om röstberättigade. Dessa personuppgifter får inte behandlas längre än en månad efter det val eller den folkomröstning som uppgifterna hänför sig till har vunnit laga kraft. Om flera val hålls samtidigt är längsta tid för behandling en månad efter det att samtliga val har vunnit laga kraft.

I *andra stycket* regleras längsta tid för behandling av personuppgifter om kandidater i val. Dessa personuppgifter får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

I *tredje stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att bestämmelserna om längsta tid för behandling inte hindrar att myndigheterna arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.3.

17 § Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 1 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, *födelseid, födelseort, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring och tidpunkt för utvandring.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka personuppgifter som får behandlas för röstberättigade i databasen för sametingsvalet.

Fler personuppgifter har lagts till i paragrafen, där samtliga tillägg utom uppgiften om födelseort motsvarar vad som gäller vid allmänna val. Uppgifterna behövs för att avgöra rösträtt.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.2.

18 § Beträffande en person som avses i 16 § första stycket 2 får i databasen behandlas uppgifter om personnummer, namn, adress, födelsetid, folkbokföringsort, medborgarskap, tidpunkt för invandring, tidpunkt för utvandring, partibeteckning och övriga uppgifter som enligt 3 kap. 10 § sametingslagen (1992:1433) ska finnas på valsedlar där personen är upptagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka personuppgifter som får behandlas för kandidater i databasen för sametingsvalet.

Fler personuppgifter har lagts till i paragrafen, där samtliga tillägg motsvarar vad som gäller vid allmänna val. Uppgifterna behövs för att avgöra valbarhet.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.2.

Längsta tid för behandling

23 § *Uppgifter om en person som avses i 16 § första stycket 1 får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.*

Uppgifter om en person som avses i 16 § första stycket 2 får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

Bestämmelserna i första och andra stycket hindrar inte att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Paragrafen innehåller bestämmelser om längsta tid för behandling av personuppgifter i databasen för sametingsvalet.

I *första stycket* regleras längsta tid för behandling av personuppgifter i sameröstlängden. Personuppgifter i sameröstlängden får behandlas i databasen för sametingsvalet till en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till. Detta innebär att uppgifter i sameröstlängden får behandlas elektronisk i databasen mellan två val.

I *andra stycket* regleras längsta tid för behandling av personuppgifter om kandidater i sametingsval. Dessa personuppgifter får inte behandlas längre än en månad efter utgången av den valperiod som uppgifterna hänför sig till.

I *tredje stycket* finns en upplysningsbestämmelse om att bestämmelserna om längsta tid för behandling inte hindrar att

myndigheterna arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.4.

9.3 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2002:62) om utdrag ur databaser vid val och folkomröstning

2 § Utdrag får lämnas av

1. den centrala valmyndigheten enligt vallagen (2005:837) i samband med allmänna val och val till Europaparlamentet,
2. Sametinget i samband med val till Sametinget.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka instanser som får lämna utdrag ur val- och folkomröstningsdatabasen och databasen för sametingsvalet.

I *punkt 2* har den centrala valmyndigheten och länsstyrelsen tagits bort som medansvariga instanser för att lämna utdrag vid val till Sametinget. Ändringen innebär att Sametinget blir den enda instans som får lämna utdrag enligt förordningen.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.5.

3 § Utdrag får lämnas

1. vid allmänt val: under perioden den 1 april–1 september det år då val till riksdagen äger rum,
2. vid val till Sametinget: under perioden den *1 mars–1 maj valåret*,
3. vid val till Europaparlamentet: under perioden den 1 januari valåret–fredagen två veckor före valdagen.

Utdraget ska avse samtliga personer i ett eller flera län eller i hela landet som på grundval av förhållandena vid tidpunkten för utdraget ska antas vara röstberättigad vid något av valen. Ett utdrag som rör val till Sametinget ska avse personer som är *röstberättigade enligt den slutliga sameröstlängden*.

Utdraget får omfatta de röstberättigades födelsetider, namn och adresser samt uppgift om vid vilka val de har rösträtt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tidpunkt då utdrag får lämnas.

I *första stycket punkt 2* framgår tidsperioden för val till Sametinget. Tidsperiodens första datum motsvarar det datum som valnämnden

senast ska upprätta en slutlig röstlängd enligt 3 kap. 6 § sametingslagen (1992:1433). Den tidigare angivna tidsperioden har tagits bort.

I *andra stycket* finns en ny bestämmelse om att utdraget endast får avse personer som är röstberättigade enligt den slutliga röstlängden. Bestämmelsen om att utdrag ska avse personer som anmält sig till sameröstlängden tas samtidigt bort. Det innebär att utdrag endast får omfatta de röstberättigade personer som är upptagna i den slutliga röstlängden. Utdrag från den preliminära röstlängden omfattas inte längre av denna förordning, men kan begäras ut av envar enligt tryckfrihetsförordningens bestämmelser och lagen (2001:183) om behandling av personuppgifter i verksamhet med val och folkomröstningar.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.6.

9.4 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2008:1280) om val till Sametinget

2 § Valsedlar ska vara vita och ha det format och den utformning som framgår av bilagan till denna förordning.

Beteckningen för en grupp, ett parti eller en liknande sammanslutning får tryckas i annan färg än svart, om gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen begär det.

Paragrafen innehåller bestämmelser om valsedlars utformning och innehåll.

Paragrafens *andra stycke* är nytt och innehåller en bestämmelse om att den beteckning som gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen går till val under får tryckas i färg om gruppen, partiet eller den liknande sammanslutningen begär det. Bestämmelsen innebär en frivillig möjlighet för varje grupp, parti eller sammanslutning som registrerats att delta i ett visst val att få sin beteckning tryckt i färg på den valsedel eller de valsedlar som gäller för kandidaterna. Med färg avses andra färger än svart, som utgör den tryckfärg som används om inte annat begärs enligt denna paragraf. Möjligheten till färgtryck kan begäras för del av beteckningen. Det ska, till exempel, vara möjligt att trycka beteckningens ord i svart medan symbolen kan innehålla andra

färger. Det är även möjligt att trycka hela beteckningen i annan färg än svart. Det är endast beteckningen som får tryckas i färg. Kandidatnamnen ska, liksom tidigare, tryckas i svart.

Förslaget behandlas i avsnitt 3.3.

Departementsserien 2023

Kronologisk förteckning

1. Ändringar i regelverket om överlämnande enligt en europeisk och nordisk arresteringsorder. Ju.
2. Näringsförbud till följd av förbud att bedriva näringsverksamhet som har meddelats i en annan stat. KN.
3. Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet. För tillgänglighet och beredskap. LI.
4. Frågor om val till Sametinget. Ku.

Departementsserien 2023

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Ändringar i regelverket om överlämnande
enligt en europeisk och nordisk
arresteringsorder. [1]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Näringsförbud till följd av förbud att
bedriva näringsverksamhet som har
meddelats i en annan stat. [2]

Kulturdepartementet

Frågor om val till Sametinget. [4]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Statens ansvar för det svenska
flygplatssystemet. För tillgänglighet
och beredskap. [3]